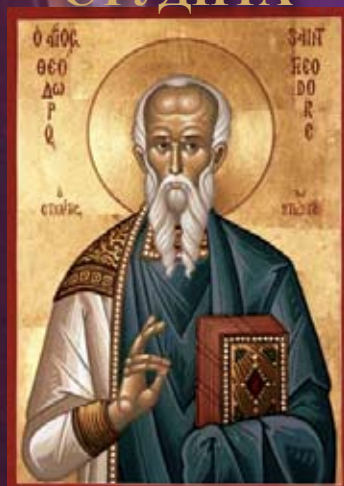

ИЗДАЊЕ ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

Каленик

4 / 2007

Иконофилски епиграми
Светог Теодора
СТУДИТА

Христо Јанарас

ИЗАЗОВ ПУРОДНКНХ
ХРИСТА РАДН

Архимандрит Василије
(Гондикакис)
ФАЈУМСКИ
ПОРТРЕТИ

ВЛАДНКА ЈОВАН
ПЕТ ГОДИНА НА ТРОНУ
ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКНХ

ПРАВОСЛАВНА ГМЕРИЈА

МАРКО ПАНИК

ИЗДАЊЕ ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ Каленић

Излази са
благословом Његовог
преосвештенства
епископа шумадијског
Господина Јована

Година XXVIII
Број 4, (172), 2007.

Издавач
Српска православна
епархија шумадијска

Излази
шест пута годишње

Главни и одговорни уредник
Никола Миловић, протојереј

*Заменик главног и
одговорног уредника*
Негослав Јованчевић

Редакција
Др Зоран Крстић, протојереј
- ставрофор
Миљин Марковић, протојереј
Марко Митић, протојереј
Рајко Стефановић,
протојереј
Драган Икић, јереј
Небојша Младеновић, јереј
Гордана Јоцић
Владан Костадиновић

*Уредништво и
администрација*
“Каленић”
Владимира Роловића број 1,
34000 Крагујевац,
телефон 034 371-192
e-mail : kalenic@kg.sbb.co.yu

Тираж
3000 примерака

Дизајн и припрема
Дејан Манделц, иконописац

Свети Јефрем Сирин, <i>Наше живљење је на небесима</i>	2
Епископ Валеријан, <i>Јеванђеље учи, живот Пресвете Богородице показује</i>	3
Велика тајна Цркве у свету, интервју са његовим преосвештенством епископом шумадијским Г. Јованом	5
Христо Јанарас, <i>Изазов јуродивих Христа ради</i>	10
Нинослава Радошевић, <i>Иконофилски епиграми светог Теодора Студита</i>	14
Архимандрит Василије (Гондикакис), <i>Фајумски портрети</i>	17
Свети Никита Рамезијански, <i>Ко је примио тело Христово неће огладнети у вечности</i>	21
Протојереј Рајко Стефановић, <i>Беседа на Видовдан</i>	23
Др Славенко Терзић, <i>Милован Видаковић и српска историјска свест</i>	33

Из летописа епархије шумадијске

Дечија страна

Нове књиге

Промене у шумадијској епархији

Служења, приједи и посете епископа шумадијског Г. Јована

Штампа
БЕОШТАМПА, Београд

НАШЕ ЖИВЉЕЊЕ ЈЕ НА НЕБЕСИМА

војим Преображењем Господ је показао ученицима на који начин жели да дође у последњи дан: у слави Свога Божанства и у телу Своје људске природе. Узео их је на гору да би им показао Ко је Син и Чији је. Јер када их је питао: „За кога Ме држите људи“? - они Му одговорише: „Једни за Илију, други мисле да си Јеремија или неки од пророка“. Управо због тога Он их изводи на гору и показује да Он

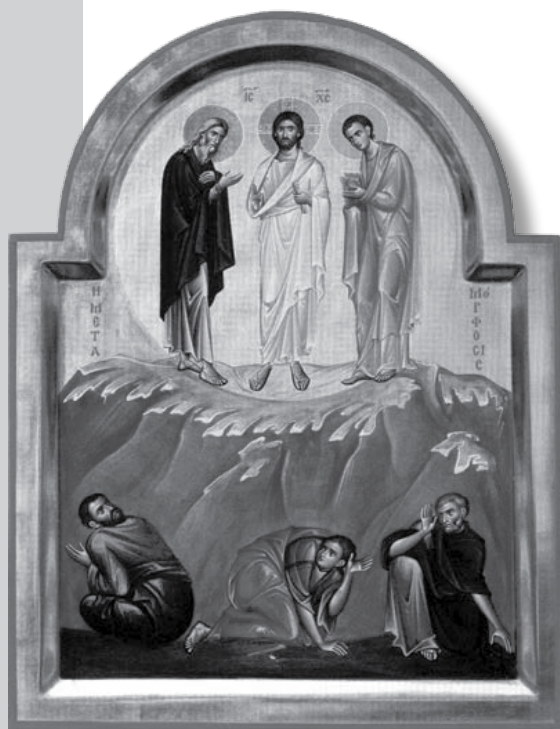
Која Га је родила, и да где хоће Бог, тамо се побеђују закони природе. Узео је ученике Своје на гору да би им показао славу Божанства и да би их уверио да је Он Онај Који ће избавити Израиљ, што је и посведочио преко пророка. И показао је ученицима славу Своју да се не би саблазнили о Њега када угледају Његова добровољна страдања која је желео да прими у Својој људској природи. Људи су Га видели као човека и нису знали да је Он Бог. Знали су Га као Сина

Маријиног, као човека Који са њима живи у свету. И Он нам је показао на гори да је Он Син Божији и Бог. Видели су да је Он јео и пио, да је радио и одмарао се, спавао и плашио се и проливао зној, што није било својствено Његовом Божанству него Његовој људској природи. Управо зато их Он и узводи на гору да би Отац објавио Сина и показао им да је то заиста Његов Син и Бог. Узео је ученике Своје на гору и показао им царство Своје пре смрти Своје, и силу и славу Своју пре страдања, и част Своју пре срамоћења Свога, да би када Он буде ухваћен и разапет они схватили да није био разапет по неопходности, него из љубави Своје, ради спасења света. Узео је ученике на гору и показао им славу пре васкрсења Свога,

да би када васкрсне из мртвих сви разумели славу Божанства Његовог и да би знали да ту славу Он није стекао посредством напора као неко ко је се за њу молио, него да је та слава постојала пре вечности, скупа са Оцем и Светим Духом, као што је Он и говорио полазећи на добровољно страдање: „Оче, прослави Ме славом коју имадох од Тебе пре него што свет поста“. Ту славу Свога Божанства, непознату у Његовом човечанству, савршено је показао на гори Таворској, јер су сведоци, ученици Његови, видели лице Његово блиставо попут муње и одећу Његову као снег.

Према томе, Господ се преобразио пред ученицима Својим зато да би им показао на који начин Он жели да дође у последњи дан, да се не би саблазнили од Њега када угледају Његова добровољна страдања и да би се уверили да је Он уистину Син Божији и Бог. Али, браћо, није ли Господ и апостолима и свима нама Својим преображењем показао и то да истинска срећа и блаженство наше није на земљи, него на небу, и да смо сви ми призвани да будемо наследници небеског, а не земаљског царства? Разуме се, тако је. Јер управо на то указују и Мојсије и Илија када се јављају у слави, а с друге стране, и свети апостол Павле који говори да ће понижено тело наше Господ преобразити тако да буде саобразно славном Телу Његовом. „Наше живљење је на небесима“, - учи он, - „отуда очекујемо и Спаситеља Господа Исуса Христа Који ће преобразити наше понижено тело тако да буде саобразно Телу славе Његове по сили којом Он може све учинити и Себи покорити“ (Флп 3, 20-21). А ако је тако, онда оставимо привезаност према земаљским и привезаност за трулежна добра. Опомињемо се да Царство Божије није од овога света (Јн 18, 36) и да треба да мислимо о ономе што је горе, а не што је на земљи (Кол 3, 2). А опомињући се тога, молићемо се Господу да нам Он Сам Својом свесилном благодаћу помогне у томе и обрати сву нашу жељу према небеском и сву душу нашу ка ономе што је горе, да искорени у нама сваку телесну страст и умртви сваку нашу везаност за земаљско. Да, браћо, заиста, шта имамо на овој земљи? Она је за нас тужина, а небо нам је завичај. О, тамо је тако светло, тако радосно, тамо су такве дивне красоте, тамо се разлеже тако прелепо појање, онамо ћемо зато и стремити свом душом својом. Амин.

*Минеји за читање,
на Преображење, 19. август*

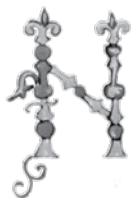
Архимандрит Зинон - Преображење

није Илија него Бог Илијин, и да није Јеремија него Онај Који је освештао Јеремију од утробе мајке његове, и да Он није један од пророка него Господар пророка и Онај Који их је слао на проповед. И још им Он показује да је Он Творац неба и земље и Господ живих и мртвих. Јер Он је заповедио небу и показао људима пророка Илију, заповедио је земљи и поставио Мојсија. И повео је на гору ученике да би им показао да је Он Син Божији, пре векова рођен од Оца и касније оваплоћен од Дјеве, Он Који се родио на неизрецив начин, и Који је очувао неоскрвњеним девичанство Оне

ЈЕВАНЂЕЉЕ УЧИ, ЖИВОТ ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ ПОКАЗУЈЕ

Значајна годишњица за нашу помесну Цркву, шездесетогодишњица оснивања Шумадијске епархије, обавезује нас и да се опоменемо чувених речи Светог Саве: „Молим оне који ће бити после мене, да испуне оно што ја нисам довршио због маловремености живота“, речи које су као „вјерују“ остваривали сви шумадијски архијереји, монаси, свештеници, многи црквени делатници... Ова подсећања мотивишу нас да у години јубилеја пренесемо једну од проповеди првог шумадијског архијереја (1947-1976), епископа Валеријана (Стефановића)

Нека ми буде по речи Твојој, тим речима, браћо моја и сестре, одговорила је Света Дјева Марија када јој је анђео саопштио да ће родити Сина Божијег. Таква је она била у свим моментима свог светог и пречистог живота: неограничена послушност вољи Божијој, дубоко смирење, чврста вера да Бог одређује путеве њеног живота. То су била својства Пресвете Богородице. Таква је била када су је као девојчицу од три године одвели у јерусалимски храм и посветили Богу. Таква је била када је боравила код праведног Јосифа. Таква је била у моменту када јој архангел Гаврило доноси вест са неба да је одређена да буде мати Спаситеља света. Таква је била у моменту када је родила Сина Божијег. Таква је била када је бежала у Египат да би сачувала Божанског Младенца од гнева Иродовог. Таква је била у данима када је њен Син делао и проповедао своју Божанску науку. Таква је била у данима страдања и патњи. Њено материнско срце раздирао је дубоки бол када је видела како њеног Сина муче и распињу и како највећи праведник умире на крсту међу двојцом разбојника. Све је то преживљавала са дубоким и неизмерним болом у срцу и са великим смирењем у души својој. Таква је била после васкрсења Спаситељовог. Таква је била све до своје смрти и до свога успења на небо.

Живот Пресвете Богомајке, браћо и сестре, у ствари је реализовано, остварено јеванђеље и оживљено учење Спаситеља нашег. Њен живот је, поред осталог, и углед како треба да схватимо и посматрамо наш живот на земљи.

Јеванђеље учи, живот Пресве-

те Богородице показује, а стварност указује на то да је овај живот на земљи само припрема за будући. Привремен је и пролазан живот на земљи, али кроз њега се иде у бесконачни, будући живот. Земаљски живот је узбуркано море на чијим валовима има да упловимо у тихо пристаниште у обитељи Оца небеског. Кратак је овај живот, али иако кратак, он решава нашу вечну судбину. Ништа не пропада од тога, што ми овде на земљи урадим, на чему се заустављају наше мисли, чему су уперене наше жеље, чему тежи наше срце. Све је то наша неутуђива својина и она има да послужи, или нашем вечном покоју и блаженству, или пак вечним и бескрајним мукама.

Чиста душа, чисто срце, ка добру управљена наша воља, чврста и постојана вера у Господа, нада у Његову милост и доброту одвешће нас у вечни живот, у вечно блаженство. А злоба, мржња, гордост, упорно противљење вољи Божијој, упорно противљење и кршење заповести и закона Божијег одвешће нас у вечне муке.

Јеванђеље учи, живот Пресвете Богородице показује, а стварност указује на то да се у животу све догађа по промислу Божијем. Бог промишља о целом свету и о сваком човеку. Бог чува и штити. Бог је сачувао животе милиона и милиона људи и то тамо где по људским рачунима није било никакве могућности да буду сачувани. Бог брине, управља, помаже, бодри,

храбри. Са наше стране је потребно само да будемо послушни вољи Божијој. И у нашем животу треба да важи оно начело: *нека ми буде по речи Божијој.*

Јеванђеље учи, живот Пресвете Богородице показује, а стварност указује да овај живот није само празник. Да он није само светковина, радост и весеље и да не постоји само он, него да има и други, бољи живот. Зато се осуђују сви они који журе да што више заграбе и захвате од земаљских наслада и задовољстава.

Јеванђеље осуђује и другу крајност по којој се тврди да је овај живот само једна болница и једна тамница, да је живот само зло и несрећа. Јеванђеље учи, а стварност потврђује да у животу има добра, да у животу има чи-

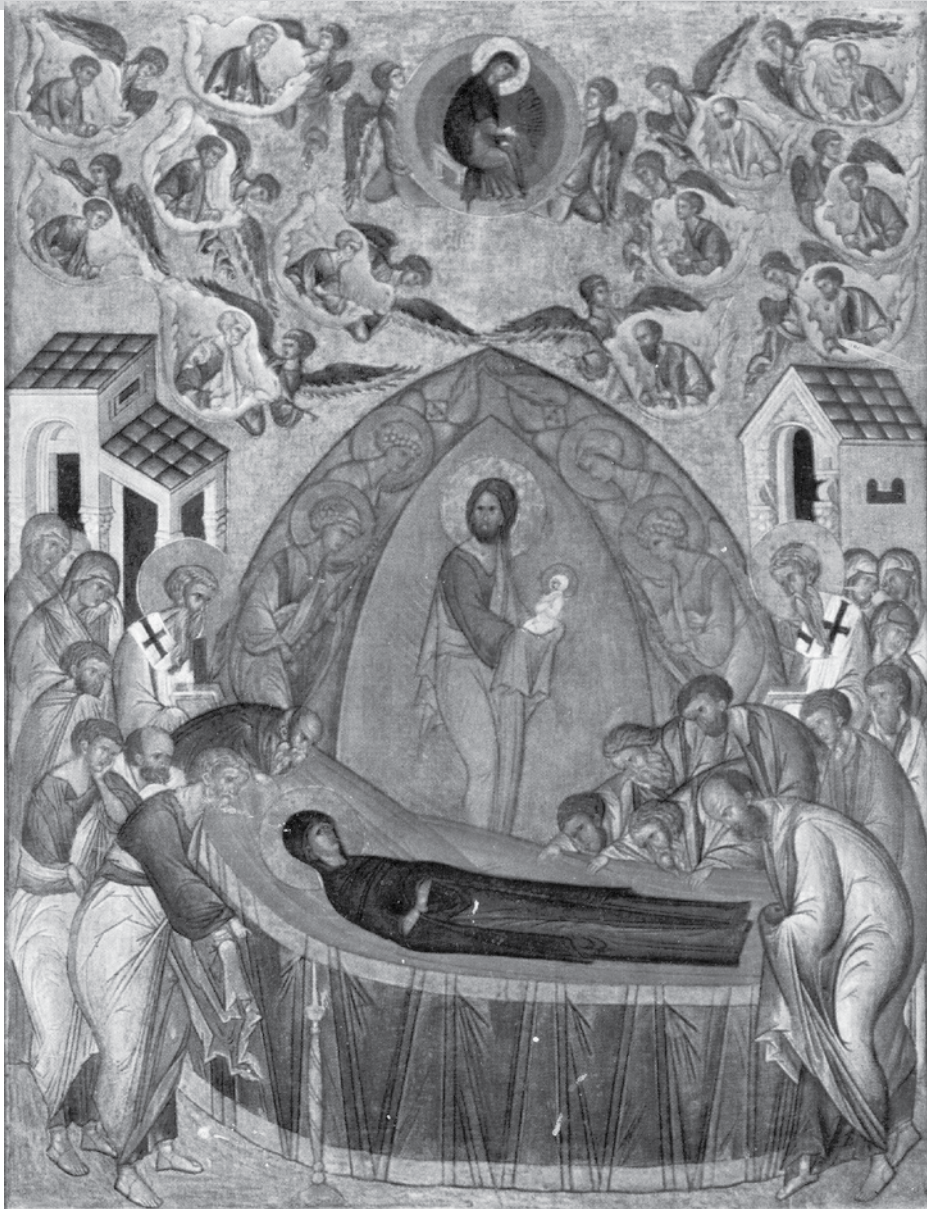
стих радости и среће. Јеванђељу се противи и оно тврђење да је живот борба за опстанак, јер људи нису зверови него наша браћа. Ако се деси да они и заблуде, наше је да се молимо за њих да Господ обнови свој потамнели лик у њима.

Тако, браћо моја и сестре, хришћани гледају на овај земаљски живот. Само такво схватање живота једино је могуће, једино исправно и једино прихватљиво. Једино прихватљиво, зато што је стварност заиста таква и само такво схватање доноси мир и спокојство, које нам не може дати било какво људско мудровање.

Ми хришћани знамо да нам ни једна влас из косе не пропада без воље Божије. Ми знамо да је наш живот и наша смрт у рукама Божијим.

Ми знамо да смрт није само страшни и грозни моменат којем неминовно идемо у сусрет. Она је само наш подсетник на вечни мир и вечни покој; а кад дође, она је моменат рађања у лепши и бољи живот.

Тако гледа на живот убеђени хришћанин који стоји на тврдом камену вере, који је напојен љубављу према Богу и испуњен чврстом надом у Бога и Његову милост. Амин.

ОГРАДУ СВЕТА ХОЋУ ДА ПОХВАЛИМ

Огради ум мој, Спасе мој,
јер ограду света хоћу да похвалим –
Пречисту Матер Твоју.
Тврђавом речи оснажи ме,
и дубином појмова ојачај ме.
Јер си Ти рекао да ћеш испунити
молбе оних који с вером ишту.
Зато ми даруј језик, и говор,
и мисао непостиђену.
Јер сваки дар просветљења даје се од Тебе,
Светлодавче,
који се усели у утробу
Вечнодествену.

Икос на Успењу Богородице

ЧВРСТ И ПОУЗДАН ТЕМЕЉ ИМАМО

Утеши слуге своје, Свенепорочна,
устаи љуте невоље наше,
спаси нас од жалости сваке,
јер те једину за чврст и поуздан темељ имамо
и твоје заступништво задобисмо,
да се, Владичице, тебе призивајући не постидимо,
похитај да услишиш мољење
оних што верно ти кличу:
Радуј се, Владичице, свима помоћнице,
душама нашим радости и заклоне.

*Октоих, у суботу вече, на великој вечерњи,
глас 4, Богородичан*

ВЕЊИКА ТАЈНА ЦРКВЕ У СВЕТУ

У септембру месецу навршава се пет година од како се преосвећени владика Јован налази на трону шумадијских епископа. Користимо ову прилику да свом епископу, у име свеиштенства, монаштва и верног народа епархије шумадијске, као и свих читалаца Каленића, честитамо на том својеврсном јубилеју, који је послужио као повод за овај разговор, вођен 20. августа 2007. године у Крагујевцу

ПИТАЊЕ: *Молим Вас да нам направите поређење између Вашег архипастирског рада у Сједињеним Америчким Државама и владичанског труда у шумадијској епархији. Уједно, подсетимо наше читаоце да је ово петнаеста година Вашег архијерејског служења Господу.*

ОДГОВОР: Ако архипастирски рад посматрамо, а требало би да је тако, са становишта јеванђелског програма, онда је он исти на било ком континенту и у било ком времену, јер је Христос један и исти у све векове, и Црква Христова је једна и иста свуда. Наравно, има разлике у начину и методама преношења и примања јеванђелских начела, па према томе има и одређених специфичности у начину сејања Речи Божије, јер је њива од њиве различита, односно, услови проповедања Јеванђеља могу бити различити, али семе Јеванђеља исто је свуда и увек. Зато треба знати како припремити њиву Божију која нам је поверена да на најбољи начин прими Реч Божију.

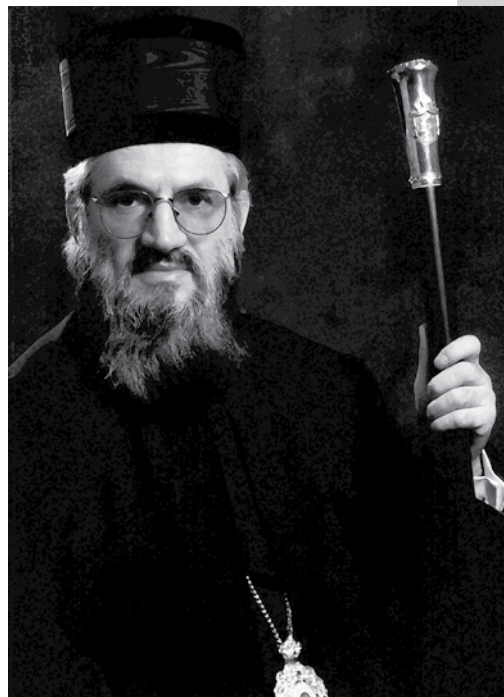
Америка, па и западноамеричка епархија, јесте плодно тле за мисионарење, и то нарочито за православно мисионарење. На њеном тлу већ се појавила плејада православних светитеља, како дошавших, тако и рођених на тлу Америке.

Много људи, а посебно младих људи, обратило се Христу и Његовој Апостолској Саборној Православној Цркви. О томе сведоче поједине парохије које сачињавају искључиво Американци. Оне су у моје време биле у саставу Српске православне епархије западноамеричке. Ту су такође и два манастира и три скита који су имали, а и данас имају, огромну улогу у ширењу православља и литургијског живота. За ово дело благодаран сам

Богу, и поносио сам се, а и сада се поносим, њиховим трудовима и жртвама које приносе за живог Христа и Његову Цркву.

Треба нагласити да се тамо парохијски живот одвија углавном у Цркви и при Цркви. Наш народ тамо, који је при Цркви, сачувао је и чува свој идентитет, своје име и своје порекло. Сви они који нису при Цркви осуђени су, пре или касније, на асимилацију и отуђење од својих корена.

На почетку, мој архипастирски рад у западноамеричкој епархији није био нимало лак. Нова средина, нови услови, другачији начини живљења, па, у извесној мери, и другачија схватања вредности живота. Када томе додам и моје непознавање енглеског језика, као и специфичан начин функционисања црквеношколских општина, онда је јасно да је много тога отежавало почетак моје епископске службе. Схватио сам да се све ове разноликости могу објединити само на један начин - литургијском заједницом Тела и Крви Господње и литургијским поимањем народа као Цркве Божије. Зато сам тамо почео да служим Литургију што чешће, бар сваки други дан. Ако сам као епископ и нешто најмање тамо учинио, то нисам учинио ја, већ је то учинила Литургија и благодат Божија. Ако ме данас питате шта сам тамо радио, одговарам: служио сам Свету литургију и Богу се молио за мој, од Цркве поверени ми народ. То начело мог епископског служења је исто и у епархији шумадијској. Истина, овде су околности, услови и начин живота Цркве другачији, али моје, односно, јеванђелско начело служења је исто: служење и обнова - а не реформа - литургијског и светотајинског живота. Делатност епископа је овде много већа, поље рада је шире, поготово после пада комунизма (ако је кому-

низам заиста у потпуности пао), када се народ враћа својој Цркви и литургијском и светотајинском животу, али је зато сложенији, комплекснији, одговорнији, па ако хоћете и тежи.

Пред целом нашем Црквом, па и шумадијском епархијом као централном (не кажем и најзначајнијом) епархијом, велики је и одговоран задатак, који се не може испуњавати без труда и подвига. Црквена и духовна испражњеност су учиниле своје и оставиле праву пустош у једном делу нашег народа. Зато данас сви заједно, а на првом месту ја као епископ, морамо да радимо на духовној обнови народа Божијег. Зато данас морамо да уђемо у народ Божији и да му пренесемо живо предање Цркве, да му пружимо правилно поимање Цркве као заједнице Бога, анђела и светитеља - људи. Наш је народ гладан и жедан Речи Божије, зато му то морамо дати да би га сачували од секташких насртаја и оних који «ревнују» али не по разуму, како каже свети апостол Павле. За то дело наш лични живот, труд

и рад имају огроман значај. Све ово можемо постићи само ако смо спремни на одрицање од наших малих и себичних интереса, зарад виших циљева и остваривања Царства Божијег.

Док сам био у Америци имао сам једну добру могућност, а то је да сам могао после сваке Свете литургије да у салама парохијских домова имам предавања и разговоре са присутним народом, што овде, на жалост, није случај.

ПИТАЊЕ: *Од самог доласка Ви сте инсистирали на обнови и унапређењу монашког живота у нашој епархији. Подсетимо читаоце да сте препоручили свештенству да умножи молитве Господу за преподобно монаштво. Да ли су те молитве уродиле плодом? Такође, можете ли нам нешто више рећи о самом значају монашва за целокупни црквени живот, али и конкретно, колико је манастира обновљено у овом периоду, има ли новоустановљених манастира, као и да ли су братства и сестринства наших монашких обитељи увећана?*

ОДГОВОР: Улога монаштва у Цркви је одувек била од огромног значаја, тим пре ако се монаштво схвати као подвиг, као послушност, а не као нешто изнад или изван Цркве. Такво монаштво увек је имало и имаће и у будућности огроман значај.

Ако наш живот, како у овом свету, тако и у вечности, не извире из Литургије и не увире у

Литургију, онда слободно можемо рећи да је сасвим промашен. Сам Господ Исус Христос говори: «Ко не једе Тело моје и не пије Крв моју, нема живот у себи.» А Тела и Крви Његове не може бити изван Литургије, као што ни Литургије нема изван Цркве. Духовност, као онтолошки догађај, настаје, одвија се и изражава у Цркви. Основе духовности православља су еклисиолошке и литургијске, зато што се тајна спасења одиграва у Цркви. Православна духовност свој пуни смисао задобија из литургијског искуства, из опита који се поистовећује са литургијским животом. Монаштво није нека историјска, што ће рећи случајна и пролазна, установа, већ је оно дубоко искуство живота Цркве. Монаштво је управо одраз евхаристије, и оно је истинска заједница само ако се остварује кроз евхаристију. Монах није ништа друго до савршенији хришћанин. Појмови «подвижништво» и «монаштво» јесу синоними. Монаштво није безбрачништво ради неке друштвене активности, већ подвиг у најизворнијем и најпотпунијем смислу те речи. Дакле, као што рекох, монаштво не претставља покрет мимо Цркве или изнад Цркве, него је оно тело од њеног тела и њена похвала. Монах је стални тражитељ Царства небеског и зато је

стално везан за Христа, јер он у земаљском животу нема ништа друго до Христа. Зато нам монаштво својим животом указује на есхатолошку реалност, која извире из Литургије.

На ваше питање – да ли су молитве за монаштво, које смо предложили свештенству наше епархије, уродиле плодом, могу да кажем да делимично јесу. Знате, молитва је процес који нема ограничење у времену, већ траје, и даће Бог да траје, а овим што је до сада учињено, и поред свих мањкости којих смо свесни, можемо бити задовољни, јер је очигледно да је у епархији шумадијској дошло до значајне обнове и мушког и женског монаштва, истина више мушког, што и сведоче наши обновљени манастири и монашки живот у тим манастирима.

ПИТАЊЕ: *Можете ли нам, молим Вас, као илустрацију ових речи набројати новоустановљене манастире у нашој епархији у току ових пет година о којима говоримо?*

ОДГОВОР: Да, са великом радошћу и благодарношћу Богу. Новоустановљени манастири, као

и они који су обновљени у смислу да је у њима обновљен манастирски живот, су Пиносава, Ђелије код Лазаревца, Брезовац, где је изграђен нови конак, Свети Лука у Бошњанима, Прерадовац, Петковица, и ту је такође изграђен нови конак, Јошаница, Липар, Саринац и Денковац. То је, ако се не варам, десетак светиња.

ПИТАЊЕ: *Сведоци смо изградње нових парохијских храмова и црквених домова. Можете ли нам рећи нешто више и о томе?*

ОДГОВОР: Богу хвала, могу рећи да је оно што је започео мој претходник, блажене успомене владика Сава, на изградњи цркава и парохијских домова и других објеката, настављено и током мог петогодишњег служења у епархији шумадијској. Та изградња данас се, у већој или мањој мери, одвија у безмало свим нашим парохијама и манастирима. Готово да немамо парохију ни манастир у којој се нешто ново не зида, или не обнавља, и то је веома добро. Наравно, то није и не сме да буде једина и главна преокупација, како монаштва тако и свештенства, а нарочито мене као епископа. Али, сигурно је да не можемо ни сабрати народ ако га немамо где сабрати, било да је то храм или парохијски дом. Ако га не можемо сабрати, не можемо са њим имати много духовних веза и разговора. Радујем се што је грађевинска делатност у шумадији веома велика и, може се слободно рећи, једна од највећих међу епархијама наше помесне Цркве. Моје инсистирање је да наше храмове, црквене домове и друге објекте, испунимо народом Божијим јер, у супротном, то ће бити само споменици који ће нам бити на гордост и на сујету, а грађевинска делатност неће испунити своју сврху. Дакле, не вреди нам да зидамо макар и најлепше храмове, ако у њима нема литургије, ако нема црквеног живота. Богу хвала, опет кажем, углавном тога има, ми смо сведоци да су нови храмови данас итекако пуни верника на службама Божјим. Ми смо подигли и много нових објеката. Ево,

само да наведем пример да су три човека у три манастира сами од својих средстава подигли три манастирска конака. Ту, дакле, није помагао нико други, до само они, и ову прилику користим да им се још једном захвалим и да благодарим и да кажем да се молим Богу да њихова жртва буде убројана у оне добре жртве које Бог прима, што ће се обелоданити онда када се будемо срели са Њим. Ту је сада и један нови конак у манастиру Каленићу, који ове године слави шестогодишњицу свога постојања. Дакле, укратко речено, грађевинска делатност у епархији шумадијској је на врло високом нивоу и мене радује управо то што је народ епархије шумадијске, иако добрим делом, на жалост, живи у немаштини, па и у сиромаштву, сачувао осећај да треба да допринесе својој Цркви својим радом. Народ није изгубио хришћанску свест, а није ни прекинуо традицију задужбинарства, којом смо задојени од наших предака, а на првом месту од свете лозе Немањића. У ових пет година извршили смо освећење многих новосазиданих цркава. Црква Светог Илије у Обрежу, црква Свете Петке у Поточцу, црква Рођења Пресвете Богородице у Крчину и црква Светог апостола Томе у Конатицама, у потпуности су обновљене и освећене, а сазидане су и освећене брвнара Свете Параскеве Римљанке у Сепцима, црква Покрова Пресвете Богородице у Саранову, црква Светог Великомученика Димитрија

у Крагујевцу, црква Светог Григорија Богослова у Грошници, брвнара посвећена Светом Николају Мирликијском у Барошевцу, црква Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу, црква Свете Петке у Смедеревској Паланци, црква Светог Стефана Дечанског у Грчцу, црква Светог Пророка Илије у Гарашима, црква Светих врачева Козме и Дамјана у Загорици, црква Светог Саве у Барајеву, црква Светог Великомученика Георгија у Мијатовцу и црква Светог Кнеза Лазара у Белушићу. Наравно, зидање неких од ових храмова је почело раније, али они су у овом периоду завршени и освећени.

ПИТАЊЕ: *Какви су Ваши утисци о верској настави и да ли је, по Вашем мишљењу увођење веронауке у школе у шумадијској епархији донело очекиване плодове?*

ОДГОВОР: Велики је дар и благослов Божији што је у нашој помесној Цркви уведена веронаука. Благодарни смо Богу и онима који су допринели да веронаука уђе у школе. На тај начин је, у ствари, васпостављено оно што је прекинуто са идеологијом која је била наметнута нашем народу доста дуго, и која је оставила пустош и празнину не само у верском осећању и правилном разумевању црквеног живота, него и у култури и васпитању. Веронаука нам је већ дала плодове, мада по мени, још увек не у пуној мери. Данас имамо доста младог

света присутног на заједничкој служби, на Светој литургији, у евхаристијској заједници, и то је, у доброј мери, плод верске наставе. Мени заиста чини велику радост то што су деца сада у прилици да пруже својим декама и бакама оно што деке и баке, на жалост, нису могли да пруже њима. Било ми је веома дирљиво када сам гледао како унук узима руку свога деде и своје баке и учи их како треба да поставе прсте руке како би се правилно прекрстили. Све ово говори да веронаука већ пружа своје плодове. Међутим, веронаука, по мом скромном мишљену, није још увек дала пуне плодове свога рада, но сигурно да није то ни могла да учини у овом релативно кратком периоду, у односу на дужину трајања оног периода без веронауке. Када кажем да није дала свој потпуни плод, мислим конкретно на учешће наше деце у Светој литургији. Има ту још увек много пропуста. Најчешће до пропуста долази код оних који предају веронауку, како код самих свештеника вероучитеља, тако и код вероучитеља који нису у свештеничком чину. Проблем је, а ово није критика него опомена, што неких вероучитеља недељним и празничним данима нема у Цркви, на литургији, а сигурно је да то деца виде. Сигурно је и то да се не може увек бити на литургији, али ако вероучитељи деци, поред сазнања о Богу, о вери, о врлинама хришћанским, о светим тајнама, не успеју да у срце унесу и да им у душу усаде литургију, као основ нашег живота и нашег живљења у Цркви,

Зато је, по мени, литургија најбоља веронаука. Али, није исправно поимање литургије као нечега што може само интелектуално да се сазна, без учешћа у њој, него је исправно поимање литургије као живота, као заједнице Бога и људи, као дела Божијег и дела народа Божијег. Литургија, како ја то често понављам, спушта небо на земљу и уздиже земљу на небо. Ако на часовима веронауке то будемо успели да засадимо у душама наше деце и омладине, онда ћемо бити срећни. Иако ће плодове таквог делања можда тек наши наследници осетити и видети у пуној мери. Али, овај период у коме смо ми позвани и призвани да веронауком деци приближимо литургијски живот, није лак. Напротив, тежак је и тражи велика одрицања и од вероучитеља, али и од ученика. Зато, понављам, не можемо очекивати потпуне плодове већ сада, али немојмо губити наду, јер је нама Богом дано да надокнадимо оно што је пропуштено, да засадимо и залијемо добре плодове, а Божије је да ти плодови узрастају у будућности и да сасвим сазру у Царству Божијем.

ПИТАЊЕ: *Сведоци смо и интензивне издавачке делатности наше епархије. Да ли је и то део мисионарских напора?*

ОДГОВОР: Кад сам устоличен за епископа шумадијског, чини ми се да сам у приступној беседи рекао да сам овде дошао да, ако можда и не могу да унапредим, онда барем да подржим и наставим оно што су

веронаука ће још увек храматити. Зашто ово говорим? Па, ако хоћете, сви кодекси и правила људског понашања и живота, да не говорим хришћанског, управо су на литургији, односно, извиру из литургије.

моји претходници започели и урадили. Издавачка делатност епархије шумадијске под именом «Каленић» је већ толико заживела и стекла углед, не само у епархији шумадијској и не само у нашој помесној Цркви, него, иако то може звучати нескромно, и у Православљу, а добрим делом, чак и код неправославних. Књиге које наша кућа издаје, данас се добро читају и добро су примљене, на првом месту код православног живља, а верујте, сведок сам да то штиво читају и инославни, што је јако добро. То је заиста део наших мисионарских напора. Непосредни разговори много значе, ту се човек другачије осећа, може да прекине саговорника или предавача, може да пита, мада оно што разговарамо можемо и да заборавимо, зато што свако ново сазнање потискује оно старо, али оно што се напише то остаје. Оно што устима говоримо и што срцем осећамо, то преносимо у писану реч, а писана реч остаје сведок времена у коме једна генерација живи. Зато сматрам да издавачка делатност наше епархије не сме никако да сустане, већ да је морамо даље унапређивати. У прошлој години смо издали пет или шест наслова. То за нас, у овом времену и у овој ситуацији, заиста није мало. Ипак, морам са тугом да констатујем, један мали број људи критикује нашу издавачку делатност, али ја мислим да је та критика изазвана чињеницом да су они себе и своје слабости видели у томе. Конкретно мислим на књигу «Lex orandi» Петроса Василијадиса. Мада, да кажем и то, пре неколико дана су ми били наши људи који живе у Грчкој, у Атини. Када су чули да смо превели и објавили ту књигу, рекли су ми да су од срца благодарни и захвални Богу што је та књига доступна и на нашем језику. На крају, недобронамерна критика нама може само да буде подстрек да радимо још усрдније и боље. Ако је наша издавачка делатност добра, ако служи на корист Цркви и за добробит заједнице, за исправно поимање Бога и светотајинског живота Цркве, онда смо ми заиста срећни и благодарни Богу на томе.

ПИТАЊЕ: *Какви су наши односи са широм друштвеном заједницом, као и са државним властима? Да ли је та сарадња задовољавајућа?*

ОДГОВОР: Ако упореди-мо каква је била сарадња Цркве са друштвеном заједницом и државним властима у прошлим временима, са тим каква је она данас, разлика је, могу слободно рећи огромна, као између неба и земље. Наравно, у позитивном смислу. Али, то још увек не треба да нас опусти, па да помислимо како је све савршено и да не треба наше односе унапређивати и подстицати. Свака сарадња која је успостављена на здравим основама, а ми као људи Цркве мислимо да су то основи Цркве, односно, истина и правда, од огромне је користи за све, без обзира какав је онај са којим у том процесу сарађујемо, и у шта он веровао. То је заиста од огромног значаја. Свака сарадња је добра ако нема жеље да се у њој доминира над другим. У нашим данашњим односима нема доминације. Они су засновани на равноправности и међусобном уважавању. Доминира само Божији суд и Божија правда. Наше је, а то смо, на крају, и дужни као хришћани, да изграђујемо мир око себе. Свети апостол Павле поручује: «Гледајте да са свима будете у миру, поготово са онима који су у вери.» Дакле, наша сарадња треба да буде још плоднија и делотворнија, да би била на корист и друштву и заједници, али и Цркви, као носиоцу свега онога што је хришћанско и свега онога што је позитивно.

ПИТАЊЕ: *На шта би, по вашем мишљењу, у блиској будућности требало обратити посебну пажњу? Шта је то што нам највише недостаје и у ком правцу би се требао развијати наш црквени живот?*

ОДГОВОР: Треба обратити пажњу пре свега на литургијски и светотајински живот Цркве. Треба развијати свест, како код нас пастира, тако и код верног народа, о суштинском значају литургијског живота. Литургијска заједница Бога и народа Божијег,

односно, Света литургија, није ту само за епископа, или свештеника, или теолога, или за једног човека, ма ко он био. Света литургија се служи за заједницу, јер где нема заједнице нема ни Свете литургије. Такође, сама Света литургија није плод неке високе философије, нити у њој има неке теолошко-догматске неразумљиве терминологије, тако да је она приступачна и разумљива верном народу. Литургија нам је дата да кроз њу и у њој и са њом овде и сада задобијамо предокус Царства небеског.

Захвални смо Богу што наша епархија данас има приличан број апостолских делатника, проповедника јеванђеља, свештенослужитеља и свештенodelатеља «велике тајне Цркве у свету», али нам још треба мисионара, самопрегорних јеванђелских свештеника и истинских богослова. Морам да схватимо да ширењем јеванђеља и православља пружамо народу Христа као Цркву, Христа као Живи Живот, Христа као парохију, као манастир, односно, једном речју, Христа као Литургију. Такође, важна нам је жива парохија и активности свештеника и парохијана у њој. Црква није сервис за пружање некаквих религијских услуга. Живот у Цркви је служба, а служба је позив и призив, којим нас је Бог позвао и призивао, пре свега преко свете тајне крштења

и других светих тајни, а нас свештенослужитеље и кроз свету тајну свештенства. Ми на тај позив морамо да одговоримо онако како доликује хришћанима.

Хтео бих, на крају, да се у најкраћим цртама осврнем на свој петогодишњи архијерејски рад у епархији шумадијској. Лично, ја нисам задовољан собом, јер знам да сам требао много више да допринесем. Поновићу речи мога претходника, владике Саве, који је, када је примао орден наше Цркве, рекао: «Знам да ме Бог неће питати шта сам урадио, него шта нисам урадио.» Тако и ја овага пута могу да кажем да ће ме Бог питати шта нисам урадио, а требао сам, а сигурно је и да сам могао. Али, ако је ишта урађено неким мојим посредништвом, ја ту ипак не видим себе и своје заслуге, већ искључиво благодат Божију и служење Светих литургија. Како се осећам после пет година? Задовољан сам као хришћанин што је Црква у епархији шумадијској жива, што је то живи организам. Али, када се осврнем уназад, на ових пет година, онда могу рећи да се осећам као неки орач који цео дан оре своју њиву, а увече, када треба да пође кући, види да је нешто заиста узорано, али констатује да је могло и много више.

*разговор водио
Никола Миловић, протојереј*

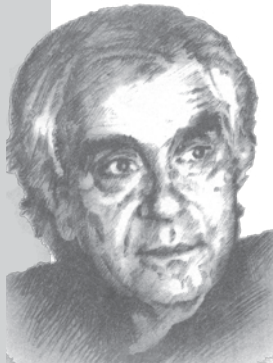

ИЗАЗОВ ЈУРОДИВНИХ ХРИСТА РАДИ

Пред читаоцима «Каленића» је поглавље из књиге «Слобода морала», савременог грчког филозофа и теолога Христа Јанараса. Књига је у припреми за штампу и биће објављена у склопу издавачке делатности Епархије шумадијске

Исмевање света

У животу Цркве постоји историјски пример који представља најекстремнији и најчуднији пут поштовања јеванђелске проповеди о поништавању и одбацивању индивидуалне моралности. То је пример «јуродивих (=лудих) Христа ради». У животу и понашању ових светитеља, Црква види искуство и посебан дар Духа Светога, један од најсиловитијих облика пророчке проповеди.

Јуродиви су обично монаси који су се вратили у «свет», у градове и «хришћанско» друштво, и који су чинили чудна и бесмислена дела – дела лудака. Али, та су дела увек имала дубље значење: њихов је циљ свагда био, да разоткрију стварност скривену иза обичаја света. Јуродиви би одлазио у крчме и јавне куће и имао лоше друштво. Живео је на улицама као скитница, са неугодним људима као што су блуднице и уличари. Учествовао је у њиховом начину живота, где им је откривао истину спасења на начин који је њима био прихватљив и на њиховом сопственом духовном нивоу, кроз неуобичајене лакрдије, шале и апсурдности.

Јуродиви укорева грешнике и често чини чуда како би предупредио њихово даље грешење. Обично има дар прозорљивости и познавања скривених дубина човека. Он исмева њихове грехе јавно, али на такав начин да само починилац може да препозна прекор. Сам јуродиви одаје о себи утисак као да је врло грешан: он провокативно крши Црквене постове пред људима, док у стварности практикује строго подвиж-

ништво у исхрани. Он се показује као habitué јавних кућа, али када је тамо, он убеђује блуднице и даје им новац како би их заштитио од порока. Ноћу се враћа у заједницу светих, у усамљеност молитве и виђење лица Божијег. А ујутру поново на себе узима маску лудости, «исмевајући уображени и опадачки свет». То је заиста исмевање света: најекстремнији облик подвижништва, коначно самопорицање, апсолутно одбацивање светских мерила и потпуно порицање ега.

Јуродиви долазе да нас подсети да је порука Јеванђеља «лудост», и да спасење и светост не могу да буду помирили са објективним признањем. Они се јављају међу хришћанима у времену «секуларизације», када изгледа да хришћански идентитет зависи од конвенционалних стандарда и идеја света, који истинити живот и врлину човека мери са становишта друштвеног декора и деонтологије.

Јуродиви је сасуд благодати који има непосредно искуство Царства Божијег, и пророчки показује супротстављеност «садашњег доба» и доба Царства, суштинску разлику у њиховим мерилима и критеријумима. Он одбацује свако објективно признавање своје врлине и благочестивости, и доводи до крајњих граница одбацивање поноса и части међу људима. Он зна да индивидуална врлина одваја човека од Бога, зато што води самозадовољности. Она га такође, одваја и од ближњег, јер се они не усуђују да пред њим изложе своје потребе и слабости.

Јуродиви не иде својим подвижничким путем у сигурној духовности манастира, већ је у свету сам. Он се изблиза рве са светом и ђаволом, уздижући крст Цркве, крст оних који су мучени и грешни. Ово је други вид откривања «трагедије»: са своје

стране, он узима гротескну маску јуродства како би открио истину личности, и показао извештачност наизглед лепих маски конвенционалног декора, који уништава личну посебност и слободу. У извештаченој «стварности» света који види добро као зло и зло као добро, и где «владар овога света» види како је ова лаж подржана, јуродиви узима на себе да упадне у кућу јаког и да му отме његова добра. Једини начин, на који свети може да изврши овај упад, је да оде у само средиште света носећи маску лудости, друштвене неодговорности, и да открије истиниту стварност пред очима људи, цепајући покривала конвенционалног морала, утврђујући положај и варљивост вредносног суђења. То није иронични, сократовски дискурс, већ личносно буђење, делатно приморавање људи да се пробуде. Јуродиви Христа ради не изабирало ову лудост као вид подвижништва, већ је он од Бога изабран. Ступајући на тај пут он то чини «недобровољно». То је укус истине и опасности слободе.

Преузимање туђе кривице

На Западу је јуродство, као вид подвижништва, непознато. «Западу су недостајали услови неопходни да би се појавио овако екстремни облик светости», пише Ернест Бенц, западни проучаваоца јуродивих. Поједина дела која одговарају јуродивима на Истоку, могу се наћи само код светог Улфиаса (осми век), светог Јована Колумбина (+1367) и светог Јована Божијег (+1550). На Истоку знамо имена многих јуродивих Христа ради, али немамо историјских података о свима њима. Знамо за светог Симеона Емеског (живео у време Јустинијана, између 527. и 567.), светог Андрију Константинопољског (880-946), светог Тому Јуродивог и светог

Луку Ефеског (једанаести век). У предању руске и српске Цркве, ту је свети Јован Јуродиви (+1490, признат за светитеља на Московском Сабору 1674.), свети Василије Јуродиви (+1552) и свети Јован Московски (+1589).

У Лавсаику, а такође и код светог Јована Лествичника, као и на другим местима у подвижничким списима и црквеној историји, често наилазимо на појединачна дела и примере који одговарају јуродству. Тако читамо о светом Макарију Египатском, како је живео у колиби близу неког села, када су га родитељи неке девојке оптужили да је обесчистио њихову кћер. Ставили су му конопац око врата и вукли га кроз село вичући: «Погледајте на овог 'анакорету' који је напастовоа нашу кћер!» Захтевали су да плати надокнаду и да презме старање над дететом које ће се родити. Без одбране, свети је прихватио ово понижење и вратио се у своју келију. Почео је да ради два пута више него раније, плетући асуре и корпе и говорећи себи: «Макарије, сада имаш жену и мораш више да радиш како би је хранио.» Сваког дана је носио све што би зарадио у девојчину кућу, заузврат примајући ударце и увреде. Тако је то ишло, све док девојка, при порођајним боловима, није признала да је монах невин. Макарије је тада побегао у пустињу како би избегао да га почастују као светог човека.

Иста је прича приповедана и за Евстатија Кесаријског, док је још био млад и обичан чтец, а такође и за Никона Синајског. Други монах, Андреј Месински, касније игуман манастира, био је оптужен за крађу, а своју је казну прихватио без противљења, иако је његова невиност била очевидна.

За монахе, дело преузимања туђе кривице, добровољно и без протеста, није представљало просто могућност да буду више изложени понижењу. То је била делатна пројава њиховог убеђења да је грех заједнички свима, један очигледни начин учествовања у заједничком крсту Цркве, у паду и неуспеху читаваог човечанства. Монах је «одвојен од свих» али је

«сједињен са свима», и он грехе других види као своје сопствене, као грехе својствене људској природи у којој сви ми учествујемо. Индивидуално разликовање грехова нема никаквог смисла, као што нема ни разликовање индивидуалних врлина. Оно што нас осуђује или спашава, јесте наше одбијање или стремљење ка «прекрајању» побуне наше заједничке природе у личносни однос покајања и заједнице. Човек мора да следује самоиспражњењу (=кенозису) Христовом, Његовом одбацивању сваког индивидуалног права на оправдање: он мора добровољно да прихвати промашај који нам је заједнички и да га принесе Богу, оваплоћујући у сопственом телу речи апостола Павла: «у своме тијелу допуњавам што недостаје Христовим патњама, за тијело његово, које је Црква» (Кол 1, 24). Управо то чине свети који живе у складу са тројичним начином постојања, превазилазећи раздјељеност наше природе узроковане грехом, мењајући грех у смирено прихватање других, у догађај заједнице љубави.

Карактеристична је приповест о Теофилу и Марији (око 540) коју доноси Јован Ефески. Они су били једина деца аристократских породица из Антиохије, обоје ванредне лепоте, заручени једно другоме. Желели су да на сопствене животе примене речи Библије: «Јер Њега, који није знао гријеха, учини гријехом нас ради, да ми постанемо правда Божија у Њему.» (2Кор 5, 21) Теофил је почео да се понаша као лакрдијаш, као клоун, док се Марија обукла као проститутка. Лутали су градским улицама глумећи као забављачи, причајући шале и говорећи бесмислице: људи су им се смејали, а неки су их и тукли. Настојали су да буду од људи презрени, ради крајњег унижења њиховог сопственог ега, како би постигли ту неизрециву слободу и окусили живот који долази као дар када се умртви последњи отпор егоцен-

тричне индивидуалности. Једном приликом, нека је жена упитала Марију: «Зашто се ваљаш у греху, дете моје?», а она је без оклевања одговорила: «Госпођо, молите се да би ме Господ подигао из греховног пада.»

Потпуно напуштање ега

Најпознатији и најнеобичнији пример из историје сачуван је у комплетним житијама светог Симеона Ефеског и светог Андрије Константинопољског. У личностима ова два светитеља имамо целовиту слику духовнога дара јуродства и пророчке поруке коју он оваплоћује.

Свети Симеон је био анахорет у дивљинама Зајорданије када је примио позив од Бога да живи

као јуродиви. Својим сатрудницима у подвижничком животу је рекао: «Силом Христовом, идем да исмевам свет.» Тада је отишао у град Емесу «чинећи чуда, али се Бога ради правио јуродивим». Скривао је своје врлине, срамотећи самог себе и избегавајући свако поштовање или уважавање који би дошло од људи. Јер дар светости је, свакако, на њему био видљив: задобио је дар исцељивања, унутрашњег и спољашњег, као и дар «чисте молитве» и суза.

Једном приликом, како нам његов животописац приповеда, «у недељу, узео је некакве орахе и отишао у Цркву на почетак Литургије, крцкајући орахе и гасећи светиљке. Када су пошли да га избаце, он се попео на проповедаоницу и почео да одатле гађа жене орасима. Са великим напором су успели да га избаце напоље. Али, када је изашао напоље, преврнуо је тезге продаваца пецива који су га због тога премлатили, умало га убивши.» Дела попут ових, сведоче о његовом напору да умањи своју вредност, како би избегао сваку могућност да га препознају и

ње, и направио се као да жели да скине свој огртач. Када је она вриснула, дошао је њен муж, а она му рече: 'Избаци овог триклетог – хтео је да ме силује.' Тада су почели да га бију песницама и избацили су га напоље на хладноћу.» И винар је потом испричао свима у граду како би Симеон «починио блуд са његовом женом, само да је имао прилику».

Из истог разлога се свети Симеон дружио са градским блудницама и играо са њима на улицама, иако је био монах Цркве, подносећи њихове непристојне покрете: «Достигао је такво стање чистоте и слободе од страсти да је често скакао и играо са певалкама тако да му је са сваке стране била по једна, приљубљујући се уз њих и играјући са њима пред свима. Понекад би бесрамне девојке ставиле руке у његова недра, провоцирајући га и ударајући. Али старац, као чисто злато, ни на који начин није њима био упрљан.»

У очима људи, свети Симеон је понекад изгледао као кршитељ чак и канонског поретка Цркве, основне обавезе поста: «Праведник је често јео месо, док са друге стране није окушавао хлеб током читаве седмице, али се на његов пост нико није обазирао. Али је зато месо јео пред свима, како би их на тај начин преварио.» Током поста, он не би окусио ништа до Великог Четвртка. Али на Велики Четвртак би седео једући колач, па су људи који би га видели бивали саблажњени, говорећи како он не пости ни на Велики Четвртак. Ово изазивање подсећа на Христово кршење прописа о суботи: на начин на који је Он преузео одговорност за парализованог коме је рекао: «Узми постељу своју» (Јн 5, 1-16) и оправдао своје ученике који су «почели да трагају класје и једу» (Мт 7, 1-6) у дан суботни. Христос није уништио Закон, али је показао да је Закон трансцендиран у Царство Божије. И свети Симеон је становник Царства: он је у својој личности оваплотио трансцендентност Закона, «кршећи» га, што је саблазан само за оне који још увек живе с потребом за Законом, с потребом за вршењем Закона. То се дешава

због тога што још нисмо постигли, или зато што не знамо ништа о «циљу» Закона, који је слобода светих. Изгледа да је у Едеси Симеон промишљено чинио саблазни. Једном је пробао да уђе у женско јавно купатило – «на славу Божију» – а како то бележи његов животописац Леонтије епископ Неаполиса на Кипру – «и тада су сви нагрнули на њега и избацили га напоље, тукући га». Постоје морална и друштвена ограничења за оне који су потчињени страстима. Али, такође постоји и стварност «бестрасности» светих. То је оно што је Симеон откривао, ослобађајући наше духовно виђење од сенке и ограничености Закона.

Напоредо са својим суштинским садржајем, овај чудни приступ је имао и своју друштвену димензију, како нас уверева Симеонов животописац: свети је успео да задобије наклоност и поверење грешника, бедних и ништих. Спасавао је жене које су живеле у јавним кућама. Дајући им новац, ослобађао их је од чињења греха, приводио их законитом браку или чак монашком животу. Такође је побеђивао невернике и јеретике, помажући им да се врате на прави пут. «Сав његов циљ је био овај: прво, да спасава душе, било кроз напад на њих или кроз шале или лукавством, или пак, чудима која је чинио кроз дела лудости, или кроз укорје које им је упућивао, иако је играо улогу лудог. Друго, имао је за циљ и да сачува своју врлину, тако да не буде препозната, и самога себе од примања почаст и величања од људи.» Једног ђакона у граду је саветовао: «Преклињем те да ни једну душу никада не презиреш, а посебно не монаха или сиромашног, као што се дешава. Јер љубав зна да међу сиромашнима, а посебно међу монасима, има људи који сијају као сунце, очишћени трпљењем и болестима које подносе.»

Симеон је, такође, имао и благословен крај. «Господ га је прославио и превео (у телу). Тада се сви присетише, као да су се пробудили, и почеше једно другоме да приповедају чуда која је сатворио међу њима, и како је то било

о. Андреј Трегубов - Света Ксенија Петроградска

прославе као светитеља. Волео је да га сматрају полу лудим монахом, без основне друштвене пристојности – пристојности која обезбеђује и чува его.

Другом приликом, Симеон је радио као помоћник у винарији. Али, његове врлине су почеле да бивају познате, и људи су стали да долазе у винарију да га виде и да у његовој личности пронађу потврду о објективно врлинском човеку. Тада, како би избегао част и поштовање људи, авва Симеон се претварао да је потпао под чулну жељу за винаревом супругом и да је покушао да је напаствује како би задовољио своју похоту. «Док је винарева жена спавала у својој постељи», приповеда његов животописац, «авва Симеон је пресипао вино. Потом се попео код

ради Бога, што се он претварао да је луд.»

Тачна паралела се може наћи у приповести о светом Андрији, јуродивом Христа ради. Он је рођен у Скитији и дошао је у Константинопољ као роб Теогноста, протоспатора Лава Мудрог (886-911). Теогност му је омогућио да стекне јелинско обрзовање и начинио га је управитељем свог дома. Андреј је прихватио монашки позив, и живео као јуродиви око тридесет година. Умро је у шездесет и шестој години 946. Имао је нарочиту духовну везу са Никифором, свештеником цркве Свете Софије у Константинопољу. Њему је Андреј поверио свој подвиг, а Никифор је подржао светог. Његов животописац, такође, приповеда да је видео Андреја Јуродивог, у његовој скривеној келији, преображеног и обасјаног божанском светлошћу, попут Христа на Тавору.

Слобода без ограничења

Изгледа као да јуродиви Христа ради одбацују преклињање апостола Павла, да треба претрпети свако лично лишавање и жртву, како би се избегло саблажњавање верних (1Кор 8, 15). Али, на коју врсту саблазни је апостол Павле мислио? На ону која узрокује забуну по питању истине, што може друге да лиши учествовања у истини – могућности спасења. Уколико једењем меса које је жртвовано идолима дајеш свом брату, који има «слабу савест», основу да помисли да има неке везе између идолског служења и истине и живота Цркве, онда је заиста велика одговорност за смутњу коју си изазвао.

Изазовкојипостављајуродиви, не ствара код људи смутњу у вери, нити затамњује истину Цркве. Он једноставно изненађује оне који су поистоветили веру и истину са секуларизованим схватањем моралне исправности и конвенционалне пристојности. Јуродиви Христа ради имају дар и храброст, да отворено покажу човеков пад и грех који је заједнички свима нама. То је стварност наше природе, која се не може поништити

индивидуалним омотом њеног «побољшања», нити може да се прикрије скривањем иза друштвене спољашњости.

У том смислу, сваки монах Православне Цркве је јуродиви Христа ради. Он носи одећу туговања, отворено објављујући да прихвата нашу заједничку палу природу. Улази у подвижнички живот, бијући битку са тим падом и тим грехом за добро свију нас. Ово прихватање је позив свим члановима Цркве. Уколико останемо упорни у игнорисању Јеванђеља спасења и наставимо да поистовећујемо обновљење човека са друштвеним признањем и индивидуалним врлинама, са светским успехом у задобијању индивидуалног моралног поштовања, онда је то наша сопствена грешка – и то грешка која нас одељује од истине и живота.

Прототип на који је Црква увек гледала, није индивидуална морална самодовољност, већ монашки плач покајања. Плач је, на концу, радосан – «радосна туга» – он преокреће грех у меру прихватања љубави Христове. Човек је способен да жали и плаче, само онда када тачно зна шта је изгубио, и када искуси тај губитак као лично лишавање, као личну жеђ. Због тога покајање, лични осећај губитка Бога, јесте и прво откривење, наше прво упознавање са Његовом личношћу, наше прво откривање величине Његове љубави.

У случају јуродивих Христа ради, свакако да њихова запањујућа слобода од сваког закона, правила, ограничења или обавезујућег прописа, нема, на просто, само дидактичку сврху, како би нас потсетила на опасност поистовећивања врлине и светости са конвенционалном пристојношћу и егоцентричном моралном правичношћу. Нико не може стварно да подучава само скрећући пажњу на погрешна схватања и начине живота: он мора да оваплоти у самоме себи пуноћу спасавајуће истине. Запањујућа слобода јуродивих је,

на првом месту и пре свега, потпуна смрт, потпуно умртвљење сваког индивидуалног елемента у њиховом животу. Та смрт представља слободу која може да раскине и уништи сваку конвенционалну форму. То је васкрсење у живот личне посебности, у живот љубави која не познаје границе и препреке.

Пример јуродивих, тако, нити је екстреман нити неочекиван, како то можда може многим да изгледа. То је оваплоћење темељне поруке Јеванђеља: да је немогуће држати пуноћу Закона без ослобођења себе од биолошког и психолошког ега, од пропадљивости и смрти. И да је, с друге стране, довољно ако неко смирено прихвати свој сопствени грех и свој пад, не одвајајући га од греха и пада остатка човечанства, поверавајући их љубави Христовој која преображава ово прихватање у личну блискост и заједницу, у живот непропадљиви и бесмртни.

*превео са грчког
Александар Ђаковац*

ИКОНОФИЛСКИ ЕПИГРАМИ СВЕТОГ ТЕОДОРА СТУДИТА

Мотивисани чињеницом да на српском језику, осим у општим патролошким прегледима, тешко можемо подробније бити упознати са богатим опусом светог Теодора Студита (759-826), опредељујемо се да на овом месту пренесемо део магистарског рада Нинославе Радошевић „Књижевна вредност епиграма Теодора Студита“, објављеног у „Зборнику радова Византолошког института“, књига 14/15, Београд 1973. Део који се преноси, даје се без изворног научног апарата и с напоменом да је реч о раду намењеном профаној академској јавности, што подрзумева да терминологија није увек теолошка

аспитан у једној културној и образованој средини Теодор је био човек од пера. Његов плодни књижевни опус, који носи сва обележја литерарног стваралаштва тога доба, потпуно је уклопљен у његову делатност као реформатора монаштва и ватреног присталице култа икона. Профано песничтво у коме се, поред литургијског, са успехом огледао има превасходно религиозни карактер. Збирка епиграма $\Gamma\alpha\upsilon\beta\omicron\iota\ \epsilon\iota\varsigma\ \delta\iota\alpha\phi\omicron\rho\omicron\upsilon\varsigma\ \upsilon\lambda\omicron\theta\acute{\epsilon}\omicron\varsigma\ \epsilon\iota$ представља најзначајнији резултат његовог песничког стваралаштва.

(...)

Теодор Студит је био један од последњих значајних теолога иконофила. Као духовни вођ монашке зилотске опозиције свог времена, упркос прогонима и мучењу, енергично се супростављао свим

неортодоксним одлукама цркве и двора. У борби за црквену самосталност, нарушену политиком цара иконобораца, туђа су му била лавирања којима су патријарси са високим клиром често умели да прибегну. Иконофил и на делу и на речи, Теодор је проблему култа икона посветио добар део своје књижевне делатности. Својим догматским списима он је дао завршни облик иконофилској теорији слике. Анализирајући схватања својих претходника и износећи своја детаљно аргументована гледишта, резимирао је садржину ове идеологије. Тумачио је цитате из Светог писма и ране патристике и проналазио у њима нови смисао. Теолошке формулације искристалисане током христолошких распри ранијих векова, обogaћене неоплатоничарским филозофским појмовима инфилтрираним у хришћанство, представљале су за Теодора материјал којим се он богато користио, оштро полемичујући са противницима.

Проблему култа икона Теодор је пришао и као песник. Поред групе епиграма у поменутој збирци, постоји неколико стихова у полемичком спису $\text{Ελεγχος καὶ ἀνατροπή}$. Главне мисли које је Теодор исказао у својим теолошким списима јављају се у кратким стиховима кондезовано и једноставно, без реторске опширности прозног текста. Међутим, и поред поједностављења, оне нису окрњене ни непотпуне. На основу ових двадесетак епиграма можемо да створимо одређену представу о Теодоровој доктрини о иконама.

Две су основне ствари које Теодор доказује. Прво – да се Христос може насликати, а да то не буде у супротности са ортодоксном догмом, и друго – да таквој слици Христа треба обавезно исказивати поклоњење – проскинезу. Први проблем задира у саму срж догме о природи Христа, његовом месту у Светој Тројници и његовој инкарнацији. Питање проскинезе се решава захваљујући неоплатоничарској теорији о архетипу и његовој слици, која у модификованом облику полази од Платоновог односа материјалне слике и духовног појма – идеје.

У епиграмима инкарнација Логоса, као непобитни доказ да се Христос може насликати, долази у први план. Бог који је бестелесан, изван сваког места и времена, узима на себе „обличје роба“ – тело човека. Онај кога нису видели ни људи, ни анђели, ни херувими – прима „густину пути“, расте, гладује, пати од жеђи и подноси све оно чему су подложни смртни људи. Тајном безгрешног зачећа Творац света постаје дете кога мајка држи у наручју као своје рођено чедо. Дете – Христос сједињује Очево Божанску суштину и мајчину људску, смртну природу. Као што су то већ одавно коначно утврдили ортодоксни догматичари, ово двојство Христа усклађено је појмом „лица“ – хипостазе у којој су здружене обе природе. Пошто се Божијом милошћу спојило неспојиво, свака природа задржава све своје одлике без обзира на ону другу. Тако је Богочовек захваљујући својој двострукој природи и бестелесан и телесан, и смртан и Бог – „пошто је смртан постао, будући Бог по природи“.

Како материјална људска природа има ту особину да се може представити у некој другој материји, јасно је да Христос, као човек, „младаца своје блажене мајке“ може бити материјално приказан. Да би био потпун и у једној и у другој природи, морају бити присутне све особености његовог двоструког порекла. Оно што се не може насликати једноставно је и није сложено. Али Христос је двострук и сложен – ако се не наслика, изгубиће облик и вредност сложености.

*Док је једноставан, не може се насликати
јер он је Бог, изван сваког места.
Ал' узевши на себе нашу суштину
човек је, и може се представити.*

Христос је према Оцу ὁ ἄρα φ, према Богородици ὑραπτεό, искључивање једне од ових особина повлачи за собом и порицање целе једне природе, а то је грех. Пут омогућава материјалну слику и њој тежи – „жели да се приказује“.

Евхаристија, као очигледна, људима приступачна потврда да се Бог оваплотио, није само доказ инкарнације него и могућност да се Христос наслика. Теодор то сасвим једноставно и јасни каже –

*Ако тело Христово узмемо да
једемо
пијући његову крв животворну,
како не бисмо приказали
насликано
оног чије тело има облик који се
може представити.*

Уколико иконоборци не признају слику Христа, то значи да сумњају и у саму инкарнацију Логоса и у његово силажење међу људе.

Ово материјално представљање није светогрђе јер се Христос не слика према Божанском у себи, него према телу у коме се као смртан појавио. Хипостатична разлика између Бога Оца, бестелесног и невидљивог, и оваплоћеног Сина, и поред њиховог суштинског јединства, омогућава ликовно представљање Христа. С друге стране, насупрот

иконоборцима, који су сматрали да слика мора бити исте природе као и њен прототип, и зато су једино Евхаристију признавали за праву слику Христа, присталице култа икона не поричу суштинску разлику између Христа, као архетипа, и његове материјалне слике, али инсистирају на њиховој идентичности у погледу Христовог људског облика. Ова идентичност се огледа и у њиховом номиналном јединству, хомонимији – у називу (κλήσει) је истоветност (ταυτότη), а не у природи (φύσει). Теодор је у полемичкој жестини чак инсистирао на хипостатичкој једнакости слике и архетипа. Не изједначује се, дакле, слика са суштином Христа, којом је он сједињен са Оцем, него се на њој представља његова хипостаза, која спојивши у себи Божанско и људско, има особину смртника да се може насликати.

За овако схваћену слику, која не претендује да представи природу архетипа, него се номинално поистовећује са њим на основу хипостатичке сличности, захтева се од верника иста, неподељена проскинеза која се указује и архетипу.

Проскинеза је једна и заједничка за Оца и Сина због њихове заједничке природе, а исто тако је једна и неподељена за Христа и његову слику, јер имају исту хипостазу. Клањајући се слици, верници се у ствари клањају њеном архетипу, Христу или неком другом свецу – тврде иконофили ослањајући се на готово класичну изреку Василија Великог да се поштовање исказано слици односи у ствари на њен архетип. У једном даљем епиграму персонификована слика Јована Претече тврди да сви који се њој у жудњи клањају у ствари исказују поштовање саме свецу. Култом иконе се не уводи никаква нова, друга проскинеза за слику посеб-

но. Слика је као сенка, увек прати свој архетип и зато јој се треба клањати јер оно што се односи на архетип као узрок, важи и за проузроковано – слику.

При томе, материја слике уопште не учествује у проскинези – „моја сенка не узима ни најмањи део славе“. Слика је само нека врста материјалног посредника који својом конкретност омогућава и олакшава општење верника са чисто духовним.

Када су у питању крст, светиње, а и иконе, Теодор се – што су одавно већ иконофили учинили – огађује од обожавања -λατρεία- намењеног само Богу. Свим осталим светим личностима и светим предметима припада релативно поштовање (σχήσει).

Интересантно је какво је место

у Теодоровој доктрини заузимао уметник, сликар. Теодор се придружио идеји о паралели између уметника, који постиже на слици сличност са узвишеним архетипом и Бога, који је створио човека према своме облику (Пост 1, 27). Ова идеја која преко неоплатонизма води своје порекло од Платонове представе о Творцу – Демиургу, и која је нашла одраз у космичкој хијерархији слика Јована Дамаскина – придаје очи-

Дејан Манделц - Свети Апостол Лука

гледно Божанску вредност уметности - θεῖον χρῆμα - како то Теодор на једном месту каже. Квалитативна разлика између ова два стваралаштва усаглашује се односом φύσει-θέσει, односом, добро познатим из античке филозофске терминологије, који је Јован Дамаскин први применио у иконофилској доктрини. Док је Син природна слика Оца, дотле се он сам као и сви људи, представља ἐν θέσει καὶ ὑαφῆ.

Поредећи креативност уметника са Божијом творачком моћи, Теодор је уметника уздигао веома високо. Својом руком која даје облик он улепшава слику. Овоземаљским средствима и својим даром он конкретизује и приближава људима духовни садржај дајући му материјални облик.

На педагошко - про-светном значају иконе, који је на почетку сукоба био у првом плану, а и касније је слика истицана као извор сазнања једнак Светом писму, Теодор такође веома инсистира. За њега је чак визуелно поимање Христа важније и непосредније од писане речи Јеванђеља. Посматрање – „аутопсија“ изазива у нама „сећање“ (ὑπόμνησι) на Христа и његова Божанска дела. Адекватно својој материјалној природи, човек чулним сазнањем долази до доживљавања духовног и узвишеног. Посматрајући на слици лик Христов он успева да уз помоћ материје про-

дре кроз њу, дигне свој дух изнад њених граница и „бере духовне плодове“ – како се Теодор сликовито изразио. Исто тако надахњујуће делује на човека и слика светитеља, осветљава његове мисли.

Поновно појављивање Христа на икони, као и његов први боравак међу људима, има спаситељску улогу. Показавши се после инкарнације, спасао је људе

од паганства, а показавши се на слици, спасава их од јереси.

Велика је почаст за људе што се Бог отеловио, ступио међу њих и што им се материјалан приказује. Они тога треба да буду свесни и да славе што им је дозвољено да га гледају.

Одевање теолошке мисли у рухо епиграма није представљало новост. Било је епиграма са догматском проблематиком и пре и после Теодора, а било их је који су настали за време иконоборске кризе и на једној и на другој страни. Ови Теодорови епиграми по оригиналности, свежињи и непосредности, заостају за онима посвећеним манастирском животу. Међутим, својом језгровитости они су одговарали свом циљу пропаганде у врло широким слојевима верника. Теодор није дозволио да га спутавају сопствене филозофске мисли. Његова ученост је ненаметљива, па су и стихови без претераних магловитих алузија. Јасноћа изражавања доказује да је Теодор господарио једном тако компликованом и нимало лаком материјом и успео да је прилагоди облику епиграма. Овладао је вештином да сажме у један до два ретка од по дванаест слогова суштину једне доктрине.

*Док Христос бестелесан беше, видљив није био,
Јер Бога, кажу, нико од људи не угледа.*

*

*Ил' заблуду одбацив постани верник,
Ил' бежи далеко од Божијег двора.*

ВЕРА ЈЕ ЈЕДИНА СТВАР КОЈА МОЖЕ СПАСИТИ ЧОВЕКА

ера је једино што заиста постоји у човеку. Волтер је рекао: „Да нема Бога требало би га измислити“, не зато што Волтер није веровао, он је управо веровао. Материјалисти дају Волтеровим речима страшан смисао. Вера је једина ствар која може спасити човека. То је моје чврсто уверење. Иначе како? То је једина ствар која у човеку несумњиво постоји. Све остало је фикција.

Најважније је живети исправно. Покушавати ићи ка светлости и тражити свој спас: Спасавати самога себе или тежити стварању боље духовне атмосфере за цео свет. Ко зна колико нам времена још остаје. Треба живети знајући да ћемо можда већ сутра душу предати Богу.

Андреј Тарковски

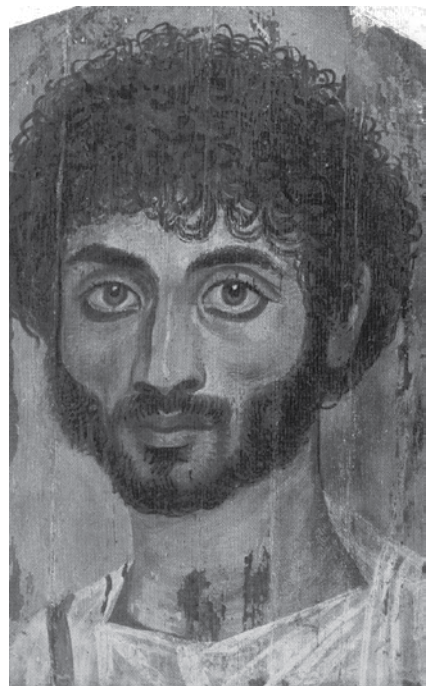
ФАЈУМСКИ ПОРТРЕТИ

Пред читаоцима Каленића је студија архимандрита Василија (Гондикакиса), игумана светогорског манастира Ивирон, о такозваним Фајумским портретима, својеврсним претходницима светих икона и сведоцима човекове чежње за вечним животом. Отац Василије је рођен 1936. године, на Криту. Студирао је теологију у Атини и Лиону (Француска). На Свету Гору Атонску отишао је 1968. године. Аутор је бројних теолошких есеја и учесник многих теолошких скупова. Описан је од стране Владике Калистоса (Вера) као претеча задивљујућег оживљавања и обнове монашког живота на Светој Гори чија је порука била „реч живота не само за Атос већ за цео хришћански свет уопште“

тац Георгије Флоровски, чије је теолошко присуство оставило свој печат на целу нашу епоху, држао је чврсто до краја свог живота да је хеленизам постао трајна категорија у хришћанству. Не хеленизам у етничком смислу, већ хеленизам догме и богослужења и иконографије.

Живећи на Светој Гори усред светог чина и мелодије Божанске литургије и служби, и упознавајући се са Јеванђељем и Светим Оцима, постајете свесни значења речи великог руског теолога о хеленистичком карактеру и пореклу догме и богослужења. Проучавајући књигу Ефросина Доксијадиса „Фајумски портрети“ схватите такође шта отац Флоровски каже о иконама – како

и у којој мери су оне потекле од хеленистичке традиције пластичне уметности.

Становиште да су фајумски портрети претходница икона није ново; али тек када се препустите деликатесима изврсне књиге Ефросина Доксијадиса стекнете утисак да се изгубљења Атлантида подиже пред вама, да је веза која спаја уметност Старе Грчке са иконама Цркве нађена. Од људског сензибилитета и уметности стижемо до божанског хуманизма (Богочовечности) и литургијске иконе Цркве.

***

Историјски услови и развоји су довели Грке у Египат. Мора бити да су познавали Египћане и живели непосредно са њима. Видели су њихов урођен смисао за религију, њихову велику преокупираност проблемом смрти, њихову жељу и тежњу да је избегну. И налазећи нешто сродно ономе што је грчка душа тражила и размишљала о смрти, почели су сарадњу са Египћанима.

Формализму хијерархијске непокретности, Грци су дали виталност личне форме и покрет. Они су заменили посмртне маске, са њиховим симболичним значењем, портретом који изражава стварно људско биће са својим болом и карактером.

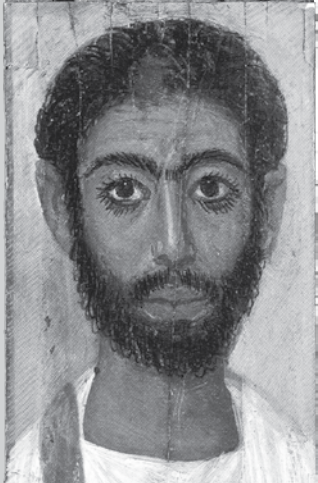
Отуда ово задовољава египатску наклоност. А исто тако испољава грчки концепт човека и њихов раније достигнути уметнички ниво. Ови зрели и измучени уметници не лажу, нити се изругују човеку. Они

не представљају као вечне ствари које су привремене, нити остављају садржај са површним коментаром о стварима које су пролазне.

Они прихватају трагичну природу реалности. Они не поричу постојање смрти. Они не желе ни да је избегну вештачким средствима, ни да нагласе натурализам ужаса и распадања. Због овога, ми не можемо да кажемо да су ови портрети просто реалистични. Они имају свој реализам и свој сопствени дух. Насупрот чињеници смрти, они постављају

вечиту људску жељу за животом без краја. Они не наглашавају распадљиво и променљиво, већ овековечавају вечност и непролазност.

Вођени својом визијом, они повлаче линије и наносе боје са једним циљем: да постигну оно што траже, да достигну свој циљ. Да представе и манифестују ту невидљиву тајну која је душа човекова. Отуд, оно што извире из ових портрета је племенитост особе која пати; уздржана туга и достојанство наде; лепота душе која никада не гасне. Осећај присуства је креиран. Људска уметност достиже крајње висине у својим дOMETИМА. Нетремични поглед фајумских портрета показује да је мртава са жељом за животом више жив него живи човек који томе не тежи.

Људи који су одсутни праве вам друштво и говоре у тишини. Људи дуго мртви буде вас у живот. Људи на фајумским портретима, иако не презиру овај привремени живот, више воле вечност и сањају о вечности. Они су добро држећи у својој појави. Обучени у своје најбоље одело, лепо дотерани, често крунисани венцима: спремни за свети празник, чији је крајњи циљ постизање вечног живота. Сав дуг, непрекидан бол хуманизма утиче, као воде Нила, у ове фигуре. И у амбису туге ту сија светлост наде и очекивања. Ту сија вечност која израста из живота који је пролазан, али на личном плану непоновљив. И тиме они повређују ваше срце и производе блажену утеху. Доводе вас до будног стања тако да можете видети и трагедију и лепоту живота. Целокупна атмосфера је испуњена светим миром туговања. Све заједно доводи до стварања унутрашње љубави и лепоте која ствара културу и рађа људске јединке са узвишеним стремљењима. Живе слике туге и лепоте, превазилазећи време, чине крај поделама. Уметност је подигнута на ниво светог чина, и манифестује истинску хуманост у којој је лепота уједињена са добротом (игра речи: καλός - лепо, добро, је уједињен са καλοσύνη - љубазност, доброта) Људи живе једни поред других. Културе сарађују. И они који су живи живе са мртвима. Свака особа узима мумифицирано тело у своју кућу. И у овом животу, она држи увек будно сећање на смрт.

***

Не смемо заборавити, ипак, да је ту психологија, као и извесни непроменљиви закони који владају у духовном свету.

Када се народ, цео свет, бори стрљиво као један човек; када не криви никога за своје муке; када не реагује дрско или се маши самољубља, већ чека стрљиво - тада без промашаја прима унутрашњи мир као награду. Балзам утехе се рађа из све те туге и тражења. Ту се уздиже радосна светлост која можда нема пуноћу очекиваног озарења, али је свеједно утеха јутарње светлости која обзнањује сунце.

Тако осећате са овим портретима да је „предукус речи“ (σπέρματικὸς λόγος) смештен у простор и да се може додирнути уметношћу. Затичемо се се усред припреме за ново стварање. Људи који су успевали да сликају фајумска лица сами, са својом осећајношћу и својом вештином, већ су спремни да кроз благодат Цркве сликају литургијске иконе.

***

Од утехе у хуманости стижемо до пуноће божанске хуманости, Богочовечности. И Реч постаде тело. Дух се спушта а земља (човечност) се уздиже. Ствара се Црква.

Све што смо навикли да видимо издалека као у огледалу (1 Кор 13:12) сада свесно доживљавамо целим бићем као поклон. Улазимо у литургијски рај као у Цркву. Достижемо „пуноћу назначеног времена“ (Вечерње на Педесетницу) светлост која пуни небо и земљу и делове испод земље (Свети Григорије Богослов P.G.36, 436 В). Господ, Богочовек, доноси Јеванђеље спасења у пакао мртвима. И Он уздиже статус оних који су били заточени према безвременој светлости.

Они људи који су се борили и трпели и плакали тако много, сигурно су спремни да приме јеванђеље васкрсења; да уђу у радосни празник да бисмо сви могли да живимо у Цркви Бога Речи. Бога Речи који постаде човек да би спасао човека, који је жртвован за све нас, који понуди све ствари и пригрли све људе, чак и оне који су га разапели, да би начинио једно Стадо са једним Пастиром који стално напушта деведесет и девет оваца да би пошао да тражи ону једну која се изгубила (Лука 15:4) Ово одлажење из забрана ради потраге за једном овцом указује на светост, екуменску мисију и просторност једне заједнице којој сви припадамо. То теши душу свакога, и ставља квасац Царства небескога да ради у човековим органима – топлота срца и милосрђе љубави за свако људско биће, за свако створење чак и за самог ђавола, као што ава Исак рече (Свети Исак Сиријски „Аскетске хомилије“, Бостон 1984, стр. 344).

На фајумским лицима, као у хору старих трагедија, можете видети сву агонију људске душе и људске историје. У исто време видите емоционални дрхтај који прелази преко њиховог лица, као да виде да Бог Пастир прилази. Ови људи не могу а да не буду учесници вечног живота за којим су жудели тако много, и то имају трајно урезано на својим лицима. Они не могу а да се не налазе у рају љубави, када унесу своје драге да деле њихове куће чак и као лешеви. Због тога осећате да људи који сликају фајумске портрете формирају једну непрекинуту везу са онима који су касније сликали иконе Цркве, где је човеково спасење схваћено и доживљено као ослобођење од ружноће страсти и стапање са Божанском лепотом (Триод, Кондак на Недељу Православља).

***

И тако, касније, када се олуја иконоборства сручила на Цркву, када се ова илузија појавила, одричући претпоставке спасења: чињеницу да је Дева Марија Мајка Божија, част указивану светима, прослављање икона, целину божанско-човечанског живота и литургијске реалности, материје која је постала испуњена божанском милошћу. „Што се тиче ико-

нокласта, Калистос Вер пише да „одричући све представе Бога они не успевају да сагледају пуноћу Оваплоћења. Они падају, као што многи пуританци чинише, у неку врсту дуализма. Посматрајући материју као отпад, они су желели религију слободну од контакта са оним што је материјално, јер су мислили да оно што је духовно мора бити нематеријално, али ово доводи до издаје Оваплоћења не дајући места Христовој човечјој природи, његовом телу; до заборава да човеково тело као и његова душа мора бити спасено и трансформисано.“ (Православна црква, Penguin Books, 1997, стр. 33) Тада је цело тело Цркве реаговало против тога, јер је разлог њеног постојања био поништен.

Дрво традиције је било уздрмано од врха до дна, и цело дрво се одупрло, од корена до грана. Можемо рећи да је свако, од сликара фајумских портрета до последњег иконописца и верника, узео учешће у овој борби на свој начин. На начине који су одговарали њиховим осећањима и искуству, они су сви рекли да човек може да буде спасен. Од корена очекивања и припрема (уметници фајумских портрета) до грана које су донеле и уживале слатки плод пуноће спасења, сви су рекли не поништењу иконе. Они су рекли да реалности жеђи и потрази за спасењем. Рекли су да чињеница да су постигли оно што су наумили. Невидљиве ствари су биле виђене, ствари недодирљиве су биле додирнуте. И ми доживљавамо спасење које је изражено у химнографском уверењу: „И ти ме спасе као целог човека.“ (Октоих, глас други Ирмос четврте песме, јутрење средом)

***

Већ је генерално прихваћено да су фајумски портрети грчка уметност. И најбољи од њих јесу рад грчких уметника. Такође је

по-
знато

и општеприхваћено да је цела иконоборачка контроверза била конфликт између хеленистичког духа, који је поштовао људско лице и изражавање његовог лика, и духа Оријента који је игнорисао људско лице и изражавао се у геометријским формама и арабескама.

Али Запад, такође, није успео потпуно да разуме борбу Источне Цркве, није успео да схвати о чему је ту било реч, и није узео учешће у томе. Због овога је, седам година након Седмог васељенског сабора, 787. године, Шарлемањ, који се може звати оцем западне културе, сазвао Сабор у Франкфурту (794) који осуђује Седми васељенски сабор и одбацује његово учење.

Шта ово одбацивање значи, и које су последице по Запад, може јасно да се види када се упореди једно класично лице из Фајума са ренесансном Мадоном. Ово ће показати да су грчки сликари фајумских портрета, пре Христа и ван Цркве, ближи литургијској икони него уменици Запада након петнаест векова хришћанства.

***

Грци поседују изванредно осећај који се трансформише у судбину и мисију. Ово није нешто што чини Грке супериорним или инфериорним. То је једноставно дужност која им је дата. Они су рођени са

овом обавезом. Они су осуђени да буду слуге универзалне мисије која служи спасењу људског бића које има стремљења.

Постоје неке ствари које никада нису изгубљене. Колико год да су сахрањене у времену или на земљи, очигледно је да су живе. Оне круже између нас. Оне су у нашој крви. Постоји један дубок, поткожан бол који обухвата цело тело хеленизма. Ово је оно што фајумске портрете чини савременим делима за Грка, а не везане за неко одређено време. Он види како су они живи у Хераклитовим трагањима, у агонији и трагедији, у тузи народне песме и туговању популарне песме, у радосном туговању Страсне Седмице и Васкрса.

Чак и ако су многи покушавали, или још увек покушавају, да на тело хеленизма накалеме небројене стране елементе пурианизма и интелектуализма у облику уметности, теорије, музике или игре, ипак, његов организам их или асимилије или обацује као страном телом.

Јасно је да постоји нешто динамично и увек живо што дефинише и чува континуитет хеленизма. Нешто што има свој сопствени непроменљиви етос: етос Крста и Васкрсења, радостан у тужним тоновима. Ово видите када доживите Туговање Великог Петка не као катастрофу, већ као прекус празника Васкрсења. И када доживите неописиву радост Васкрса не са мелодраматском театралношћу већ са пасхалном химном “Христос васкресе” на лагану мелодију, која звучи као озбиљан ланет и тужбалица (“Христос васкресе из мртвих, смрћу смрт уништи и онима у гробовима живот дарова”) Тиме је неки простор, могућност живљења, дат и онима који су радосни и онима који су тужни, живима и мртвима.

Када сте уништени и када изгубите све, имате наду. А када вас радост преплави, остајете скромни и уздржани. Ствари у вашем животу се славе у дубини тишине пуној значења, у којој никаква смутња не помрачује јасноћу Речи или додирује трансформишућу снагу отелотворене Истине која влада светом.

Какав год пламени ветар или ватра да сагоре површину земље, корени остају и припремају нове изданке.

Када чекате, чак и када сте мртви, са захвалношћу и надом, тада ослобођење које је упућено свима увек дође, изнутра или свише – што је иста ствар.

Лица фајумских портрета су вам препознатљива и блиска. Она су савремена и жива. То су лица која припадају вама, вашој породици и целом свету, јер она не разједињују, већ уједињују. Она не истичу разлику између полова „јер тамо нема мушко или женско“ (Гал 3:28), већ истоликост слике Божије скривене у нама.

Осећате да сте са њима у роду, да су они ваша браћа и сестре, не зато што личите на њих по спољашности или припадате ис-

том народу „нема Јеврејина ни Грка,... варвара нити Скита...“ (Кол 3:11), већ зато што је сијање међу њима светлост оне исте наде и бола, исте човечности која држи свет живим и измешта важност спољашњих одлика и карактеристика на друго место.

***

У закључку, можемо рећи да се „специфично тежиште“ једне културе открива у томе како она разрешава проблем смрти.

Наше сопствено дивље време, богато и напредно какво јесте, изгледа културно сиромашно и збуњено. Оно се јако ослања на козметичке уметке и скривање главе у песак. Ми се не усуђујемо да погледамо истини о смрти у лице и зато, на једној страни, покривамо лице умрле особе да га не видимо, или користимо шминку да дамо лажан утисак да је живо, а на другој страни, промовишемо терор и хорор смрти као уметност, комерцијализујемо је кроз видео или штампан материјал. Али људска озбиљност фајумских портрета и божанска смиреност икона Цркве теше нас јер откривају нашу дубљу природу, наше јединство и издржљивост.

Они сведоче, како то говори свети Григорије Ниски, да је не само свако људско биће, већ целокупна људска природа „протежући се од првог до последњег једна слика Њега који јесте“. Целина људске природе ствара слику тројичног Бога. Отуда „целина би названа један човек“ (О стварању човека, 16; PG 44;185 D) Један човек је целина човечанства.

Ова слика Тројичног Божанства нас уједињује и ослобађа. То је вечни пламен који нас стимулише и усмерава. Ово је разлог због кога се надамо да ће, на крају, истина о нашој природи бити победничка. Милошћу Божијом и помоћу наше истинске жеђи, достићи ћемо истинску човечност којој тежимо, и бити оцењени као достојни да постанемо учесници литургијског божанског хуманизма и вечног живота за који смо створени.

превео са енглеског
Александар Перушић

КМЕНИК

КО ЈЕ ПРИМИО ТЕЛО ХРИСТОВО НЕЋЕ ОГЛАДНЕТИ У ВЕЧНОСТИ

Колико год пута пијеш, задобијаш опроштај грехова и опијаш се у духу. Зато и апостол каже: „Не опијајте се вином, већ се испуњавајте у духу“ (Еф 5, 18). Ко се опија вином тетура се и кривуда. Ко се опија духом, укоренио се у Христу. И стога је благословена опијеност која дух чини трезним

ошао си до олтара. Позива те Господ Исус (или твоју душу или Цркву) и каже: *Пољубиће ме пољупцем уста својих* (Песма над песмама 1, 1). Желиш да се сјединиш са Христом? Ништа милије од тога. Желиш са својом душом? Ништа драже од тога.

6. *Пољубиће ме:* Види да си чист од сваког греха, јер су преступи уништени. Стога те сматра достојним небеских светих тајни и стога те позива у небеску заједницу.

7. *Пољубиће ме пољупцем уста својих.* Ипак, због онога што следи, твоја душа (или људски положај, или Црква) види да је очишћена од свих грехова, достојна да би могла да приступи олтару Христовом (шта је олтар Христов, него ли слика тела Христовог?). Види чудесне свете тајне и каже: *Пољубиће ме пољупцем уста својих*, односно Христос ме пољупцем целива.

8. *Зашто? Јер је боља твоја љубав од вина* (Пнп 1, 1). У ствари, боља су осећања према теби, боље су твоје свете тајне од вина. Боља су од оног вина иако оно има слаткоћу, има радост, има благодат. Иако су у њему радости овоземаљске, а у теби је љупкост духовна.

9. Још је тада Соломон увео венчања, било Христа и Цркве (или духа и тела или духа и душе). И додао је: *Твоје име је уље разлито; зато те љубе девојке* (Пнп 1, 2). Ко су ове девојке него ли душе појединаца које су одбациле старост овог тела и обновљене Духом Светим?

10. *Вуци нас, да трчимо за мирисом твојих уља* (Пнп 1, 3). Пази шта каже. Не можеш да идеш за Христом, ако те он сам не вуче. Зато да знаш: *(Кад ја будем по-*

дигнут (од земље), рече, све ћу привући к себи (Јн 12, 32).

11. Уведе ме цар у ложницу своју (Пнп 1, 4) (ми бисмо рекли: у свој салон, у своју трпезарију). Ту су добре ђаконије, добри мириси, слатак мед, разно воће, разна јела и од многе хране састоји се твој ручак.

12. Дакле, дошао си до олтара. Примео си тело Христово. Чуј опет које свете тајне си задобио, слушај (светог) Давида који говори. Он је духом предвидео ове тајне и радовао се и говорио је да му ништа не недостаје. Зашто? Зато што, ко је примио тело Христово, неће огладнети у вечности.

13. Колико пута си чуо двадесет трећи псалм и ниси разумео? Обрати пажњу како се до такоа небеских светих тајни: *Господ је пастир мој и ништа ми неће недостајати; на зеленој паши пасе ме, води ме на тиху воду; душу моју опоравља, води ме стазама праведним имена ради својега; да пођем и долином сијена смртнога, нећу се бојати зла, јер си ти са мном; штап твој и палица твоја теши ме* (Пс 23, 1-4). Штап – власт, палица – страдање је. Односно: вечно Божанство Христа, али и телесно страдање. Оне је створио, ове искупио. *Поставио си преда мном трпезу на видикунепријатељима мојим; намазао си уљем главу моју и чаша је моја*

СВЕТИ НИКИТА РЕМЕЗИЈАНСКИ

САБРАНА ДЕЛА

КЊИГА I

препуна (Пс 23, 5).

14. Дошао си до олтара. Задобио си благодат Христову. Стекли сте свете небеске тајне. Радује се Црква због искупљења многих. И весели се духовном радошћу што јој приступа оглашена породица. Налазиш ово и у Песми над песмама. Христа назива радошћу. Имаш припремљену гозбу, која се чини достојна небеске хране. Зато каже: *нека дође драги мој у врт свој и нека једе красно воће своје* (Пнп 4, 16). Која стабла доносе красно воће? Сасушено дрво постао си у Адаму, али сада, кроз благодат Христа растете као плодностабла.

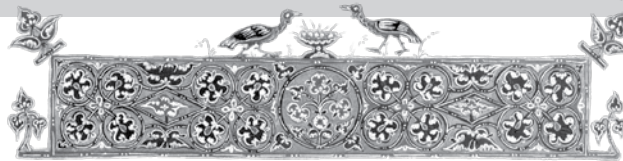
15. Радо прихвата Господ Исус и небеским достојанством одговара својој Цркви: *Дођох, рече, у врт свој, убрах смирну своју и мирисе своје. Поједох хлеб свој и мед свој, попих своје вино, млеко своје. Једите, рече, браћо и опијте се* (Пнп 5, 1).

16. *Убрах смирну своју и мирисе своје*: каква је ово берба? Упознајте виноград и биће вам позната и берба. *Из Мисира, рече, си пренео чокот*, у ствари, народ Божији. (Ви сте чокот.) Ви сте грождје, засађено као виноград. Као лоза дали сте плод. *Убрах смирну своју и мирисе своје*, односно, мирисе које сте задобили.

17. *Поједох хлеб свој и мед свој*: Видиш да у овом хлебу нема горчине, већ је сва слаткост. *Попих своје вино и млеко своје*. Видиш каква је радост која није окаљана прљавштином ниједног греха. Колико год пута пијеш, задобијаш опроштај грехова и опијаш се у духу. Зато и апостол каже: *Не опијајте се вином, већ се испуњавајте у духу* (Еф 5, 18). Ко се опија вином тетур се и кривуда. Ко се опија духом, укоренио се у Христу. И стога је благословена опијеност која дух чини трезним.

* Свети Никита (338-420) био је епископ Ремезијане (Беле Паланке) више од пола века (366-420), где је, како наука са великом сигурношћу потврђује, написао важне беседе (поуке) катихуменима и неопфитима, химне (*Тебе Бога хвалимо*) и писма (*Палој девојци*). Из прве књиге сабраних дела светог Никите, упоредо латински текст и српски превод, (Друштво пријатеља манастира Дивљана, Београд 2007, превод Душица Петровић, приредили Живота Јоцић и Радомир Поповић), пренели смо краћи део из поуке новокрштенима о Светој тајни причешћа.

Пол Клодел

ЈЕР ЈА СЕ ИЗМЕЂУ МРТВИХ НЕ ОСЕЋАМ СЛОБОДНИМ

(Трећа ода)

Будите благословени, Боже мој, ви који сте ме ослободили од мене самог,

И који утиче да своја добра не постављам у самога себе, и у тесну тамницу у којој Тереза оживљује оне зазидане на вечним мукама,

Већ у вашој вољи јединој,

И ни у каквом добру, већ само у вашој вољи јединој.

Није срећан онај који је слободан, већ онај кога ви изаберете као стрелу у тоболцу!

Боже мој, ви који сте у име свега и у име своје ставили очинство,

Будите благословени, јер сте ми дали то дете,

И поставили ме тако да имам чиме да вам вратим овај живот који сте ми дали,

И ево где сам његов отац са Вама заједно

Нисам ја тај који ствара, а нисам ни онај који је створен,

Будите благословени, јер ме нисте оставили самом себи,

А ви сте ме примили као нешто што служи и које је добро за крај који ми предлагете.

Будите благословени, Боже мој, ви који сте ме ослободили идола,

И који сте учинили да обожавам само Вас јединог, а никако не ни Изиса ни Озириса,

Или Правду, или Прогрес, или Божанство, или Човечанство, или Законе Природе, или Уметност, или Лепоту,

И који нисте дозволили да остану све те непостојеће ствари, као и она празнина која је настала вашим неприсуством.

Као дивљак који себи прави чамац и од сувишног парчета дрвета начини себи Аполона,

Тако су сви ти заговорачи од вишка својих придева начинили себи чудовиште без суштине,

Празније но Молох, прождрљивце мале деце, свирепије и одвратније него Молох.

Они имају звук, али не глас, имају име али нису личност.

И нечисти дух је ту, који испуњава празне просторе и све одсутне ствари.

Господе, ослободили сте ме књига и идеја, Идола и њихових свештеника,

И нисте никако дозволили да Израел робује под игром Мекушаца.

Ја знам да Ви никако нисте Бог мртвих, већ живих.

Ја нећу славити привиђења и лутке, ни Дијане, ни Дужности, ни Слободу ни бика Аписа.

И ваше „геније“ и ваше „хероје“, ваше велике људе и надљуде, исту грозоту свих тих обезличених.

Јер ја се између мртвих не осећам слободним,

И постојим само између ствари које јесу и ја их принуђујем да им будем неопходан.

Не желим ни од чега да будем виши већ само да будем човек праведан,

Праведан као што сте Ви савршени, праведан и жив између других духова стварних.

Превод Николе Трајковића, из књиге *Похвала ружји и злату*, Крушевац 1975

ДЕЧИЈА СТРАНА

«КО НЕ ПРИМИ ЦАРСТВА БОЖИЈЕГА КАО ДЕТЕ НЕБЕ ЗНИ У ЦЕЉА»

УСПЕЊЕ ПРЕСКВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ

разник Богородичиног успења, или Велика Госпојина, прославља се 15/28. августа, после двонедељног поста. Овај празник нас подсећа на смрт, али и на васкрсење и славу Христове Пречисте Мајке. Њиме се објављује да је Бог подигао Деву Марију у Христово Небеско царство у пуноћи њеног духовног и телесног постојања.

По предању Цркве, Дева Марија је умрла као што умиру и сви други људи, нужношћу смртне људске природе. По учењу наше Цркве, она није имала личних грехова. Ипак, Црква, по смислу одељка из Јеванђеља које се чита на празник Успења Пресвете Богородице и преко иконе овог празника, објављује да је и Пресветој Богородици било потребно да је Христос спасе, као што се сви људи спасавају од смрти. Она је уистину умрла, али њен Син ју је подигао из мртвих као Мајку Живота, и она већ учествује у вечном рајском животу који је припремљен и обећан онима који слушају реч Божију и држе је (Лк 11:27-28).

У молитвама истичемо како неуспавану Богородицу и заступништвима незаменљиву наду, гроб и смртност не задржа, јер се као мати живота Животу представи насељеном у утроби увек девственој (кондак празника).

На богослужењима овог празника понавља се главна тема да је Мајка Живота ушла у небеско весеље, у божанску радост и бескрајну дивоту царства њеног Сина. Одломци из Старог и Новог завета који се читају на бденију и Литургији исти су као и за празник Рођења и Ваведења Пресвете Богородице. Дакле, на бденију опет чујемо Марију како каже: *Велича душа моја Господа, и обрадова се дух мој Богу, спасу мојему* (Лк 1:47). На светој Литургији слушамо посланицу Филипљанима, у којој свети апостол Павле говори о Христу који се понизио узевши обличије слуге и при-

хватио срамну смрт да би га Бог Отац високо уздигао (Фил 2:5-11). И опет слушамо у Јеванђељу да Маријино блаженство припада свима који слушају реч Божију и држе је (Лк 11:27-28).

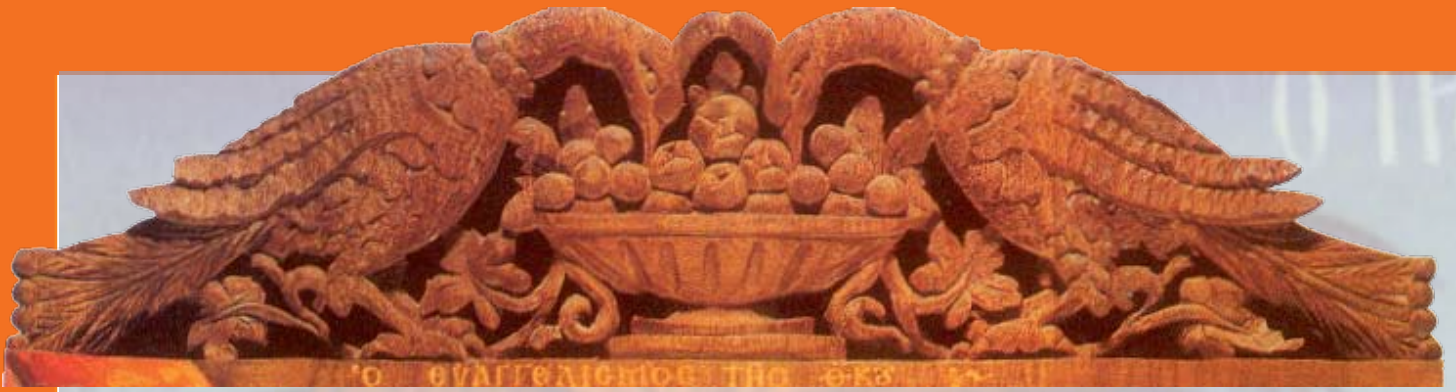
Празником Успења Пресвете Богородице слави се чињеница да се сви људи високо уздижу у блаженству Христа победника, и да се то високо уздицање већ остварило у Богородици Марији. Кроз све Господње и Богородичине празнике, хришћани прослављају и постојање сопственог живота у Христу и Духу Светоме. Оно што се догађа Деви Марији догађа се свима који се угледају на њу у смирењу, послушности и љубави. Са њом сви људи добијају благослов да постану часнији од херувима и славнији неупоредиво од серафима, уколико следе њен пример, јер ће се у свима Светим Духом родити Христос и сви ће постати храм Бога Живота.

Сачувала си девственост и поред тога што си родила, и ниси оставила свет, иако си умрла, Богородице; представила си се за живот, јер си мати Живота, и молитвама својим избављаш од смрти душе наше. (тропар празника)

Детаљ из композиције Успење Богородице, манастир Сопотани, XIII век

СКЕ ШТО ДИШЕ НЕКА ХВАИГ ГОСПОДА

овек није усамљен у славословљену и величању Творца. Бог је из своје изобилне доброте и љубави створио мноштво створења, која су обдарена различитом суштином, органима, енергијом и савршеношћу. Сва та створења, на себи својствен начин, величају и славе Бога. Човек је створен да тај милосвучни хор природе предводи и усклађује да би сва твар на најбољи могући начин узносила хвалу своме Творцу. Зато заједно са светим пророком Давидом треба да кличемо: «Све што дише нека хвали Господа!»

Наши прародитељи, Адам и Ева, пре пада су били у стању да чују и да учествују у радости и хармонији славословљења Бога од стране целокупне твари. Али, човеков пад је нарушио ову слогу, јер су због човековог греха животиње почеле да се плаше и да беже од људи. Ипак, Христово оваплоћење је дало човеку могућност да макар делимично обнови благозвучни хор природе и да поново буде истински пријатељ свих створења која настајују земљу. Пуноћа овог благозвучног хора природе биће обновљена у Царству Божијем. У наше дане у тој пуноћи могу учествовати сви хришћани, али она се у већој мери пројављује у оним људима који су прихватили Христа свим својим бићем и који се труде да живе у складу са љубављу Божијом.

Животи светитеља су пуни примера љубави и разумевања светих људи и животиња. Ми овде доносимо неколико примера из живота светитеља наших дана. Реч је о два савремена светогорска оца - Пајсија и Тихона.

СТАРАЦ ПАЈСИЈЕ СВЕТОГОРАЦ

тарац Пајсије је имао неубичајен однос према животињама и биљкама, онакав какав је имао човек пре пада.

Старац се од нас разликовао по томе што је имао срце испуњено љубављу. Док шетамо кроз природу, ми беремо цвеће, кидамо листове са дрвећа и ломимо млада стабла. Док би старац, када би видео сломљено дрво, направио малу саксију и засадио дрвце у њу. У његовој околини често се могло наићи на такве саксије.

Змије

Старац се није понашао као већина људи. Ако би угледао змију, није одмах тражио штап да је убије. Било је људи који нису схватили његову доброту. Неко му је једном приликом рекао:

«Старче, зар змије нису опасне?»

Он је одговорио:

«Мило моје, оне су целе зиме под земљом, у мраку и влази, ишчекујући да мало отопли, па да изађу и виде сунце. Када изађу из рупе и угледају човека са штапом који жели да их убије, шта ће се догодити? Зар неће и саме, суочене са опасношћу, постати опасне?»

Вioletа Марковић - II разред Крушевца

Птице

Отац Давид из светогорског манастира Кутлумуш, ишао је са једним монахом у посету старцу Пајсију. Старац их је примио и благословио, након чега су сели и почели да разговарају. Током разговора старац је узео мало сувог хлеба и пружио руку према птицама које су биле на оближњем дрвету. Оне слетеше на старчеву руку и почеше да кљуцају мрвице, али убрзо поново одлетеше на дрво. Онда се старац, показујући на присутне монахе, обрати птицама:

«Дођите слободно, они су наши.»

Након тих речи птице се вратише на старчеву руку и наставише да кљуцају.

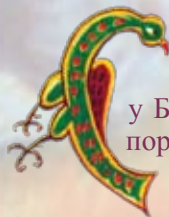
Риба за оздрављење

Једне недеље, старац Пајсије, који је тада живео у келији Часног Крста у манастиру Ставроникита, лежао је у постелји исцрпљен болешћу. Изашао је у двориште, забринут зато што није имао ништа да поједе и тако убрза опоравак. Погледао је према мору и према небу. Видео је да из облака лети нешто велико, попут змаја, и да се приближава његовој келији. Убрзо је разабрао да је то нека велика птица, налик на орла. Птица је у кљуну држала велику рибу, коју је, када је надлетела келију, испустила испред старца.

Старац је одмах отишао у своју келију у којој се помолио Богу да га сачува од искушења. Затим је заблагодарио Пресветој Богородици на бризи и старању о њему. Тек након тога, изашао је поново у двориште и узео рибу, коју је припремио за јело и појео. И тако му се поново вратила снага.

СТАРАЦ ТИХОН СВЕТОГОРАЦ

ве животиње, од мишева до инсеката, су се слободно кретале око келије овог духовног горостаса, чији је ум непрестано пребивао у Богу. Једном приликом, неки монах, видевши миша како пролази поред старца Тихона, упита:

«Старче, хоћете ли да вам набавим мачку?»

«Не дете моје, то није потребно», одговорио је Тихон. «Ја имам мачку, већу од обичне. Она долази к мени, а ја је храним и негујем.»

Старац је, заправо, говорио о лисици која га је посећивала.

Отац Тихон је имао и дивљу свињу која је сваке године остављала потомство крај оградe у његовој башти. Када је једном приликом видео ловце који су туда пролазили, старац им је рекао:

«Децо моја, нема овде великих свиња. Идите на друго место.»

о. Стаматис Склирис - РИБА

КАКО ВЕРУЈЕМО - СИМВОЛ ВЕРЕ

Цркви и о Богу ми, заправо, не можемо ништа сазнати на начин на који сазнајемо, на пример, о кружењу воде у природи, или о годишњим добима, или о смени дана и ноћи. То је зато што је у Цркви све лично. Ти си личност, и сваки човек је личност. Исто тако и Бог Света Тројица је личан, није никаква објективна појава која се да описати и о којој се може учити на начин на који се уобичајено учи.

Као што не можемо да опишемо своју личност, тако не можемо да опишемо ни личност неког другог. Ипак, ми другог можемо да упознајемо и да нам он тако постаје ближи. А неког можемо заиста упознати само уколико га волимо. То је најпозданији начин на који ми стичемо сазнања о другим личностима, па и о Богу.

Тешко се може тврдити да ми некога волимо због његових описивих особина, на пример, зато што је висок, низак, паметан, глуп, дебео, мршав, тих, бучан, смешљив, тужан... Просто га волимо.

Ако неког волимо онда имамо поверење у њега. Верујемо му и надамо се да ће нам учинити добро и у новим, непознатим

и непровереним ситуацијама. Вера, нада и љубав су оно чиме се дише и живи у Цркви. Богу верујемо као што верујемо родитељима или пријатељима и тако га упознајемо. И тек када почнемо да упознајемо Бога почињемо да заиста упознајемо себе и људе око себе.

Пошто је Бог недоступан обичном погледу, јер надилази све видљиво, Црква је сачувала један садржај вере, заједничко исповедање вере, да људи на путу ка Богу не би залутали. То је СИМВОЛ ВЕРЕ. Он се чита на свакој Литургији, као и на крштењу када се улази у Цркву и постаје дете Божије.

Треба што чешће читати Символ вере и, ако је могуће, запамтити га.

Верујем у једнога Бога Оца, Свдржатеља, Творца неба и земље и свега видљивог и невидљивог.

И у једнога Господа Исуса Христа, Сина Божијега, Јединороднога, рођеног од Оца пре свих векова, Светлост од Светлости, Бога истинитог од Бога истинитог, рођеног, не створеног, једносуштног Оцу, кроз Кога је све постало;

Који је ради нас људи и ради нашега спасења сишао с небеса, и оваплотио се од Духа Светога и Марије Деве и постао човек;

И Који је распет за нас у време Понтија Пилата, и страдао и погребен;

И који је васкрсао у трећи дан, по Писму;

И који се узнео на небеса и седи с десне стране Оца;

И Који ће опет доћи са славом да суди живима и мртвима, Његовом Царству неће бити краја.

И у Духа Светога, Господа, Животворнога, Који од Оца исходи, Који се са Оцем и Сином заједно поштује и заједно слави, Који је говорио кроз пророке.

У једну, свету, саборну и апостолску Цркву.

Исповедам једно крштење за опроштење грехова.

Чекам васкрсење мртвих.

И живот будућег века. Амин.

ОПРЕДЕЉЕЊЕ ЗА ЖИВОТ И МИР

анас је Видовдан, најзначајнији дан у памћењу нашег народа, дан који нам отвара очи да видимо нашу историју, све што се десило, што се дешава и све што ће се дешавати.

Данас Црква Христова, испуњена просвећујућом видовданаском светлошћу, прославља и светог пророка Амоса, малог пророка по сачуваном предању, али великог по делу љубави коју је показао према свом и свим народима. Пророк Амос је живео средином VIII века пре Христа. Био је родом из Текује, маленог града који се налазио недалеко од Јерусалима – Града Божијег. Своју пророчку делатност развио је у северној Палестини, на простору *Израиљског царства*, у време чувеног цара Јеровоама II (Ам 1, 1). Било је то време великог благостања у материјалном смислу, доба територијалног ширења Израиља, али и период када је дошло до великог раслојавања у народу (Ам 3, 15; 5, 11; 6, 11). Тада је спољашњи сјај државе при-

Сагледавајући сву дубину пада свог народа, пророк Амос је сународнике позивао на покајање, истичући да је *последње време да почну мрзети на зло и љубити добро* (Ам 5, 15). Ако би поуке пророка Амоса сажели у једну реченицу, онда би то био науч да се љубав према Богу и љубав према ближњем не смеју и не могу претпостављати ником и ничем. Када је љубав охладнела у Израиљу, настао је неред, неморал, дволичност и мржња. Позив на покајање, по пророку Амосу, је позив да се почне *љубити добро*, односно да се престане с мржњом и почне с љубављу, и то са љубављу као начином живота и постојања, а то значи да – нема мене као човека ако нема мог ближњег.

Томе нас учи и Спаситељ наш Господ Исус Христос у данашњем Јеванђељу, дајући нам заповест да *љубимо једни друге* (Јн 15, 17). Да љубав, на коју нас позива Господ, означава промену нашег живота према овом свету, видимо и по још једној истини

нас због неспремности да воле, а спремности да мрзе, и то безразложно мрзе.

Стављајући љубав према Богу и према ближњем изнад свега, пророк Амос своју проповед и започиње у време када Израиљ живи у слободи и материјалном благостању, показујући нам да свака слобода није – слобода. Слобода јесте слобода само када је Богом осмишљена и љубављу испуњена. Слобода без Бога и против Бога је неприхватљива, то није слобода. По речима светог владике Николаја, *слобода је чиста или никаква*. Зато пророк Амос није ћутао у време такозване слободе, која је у суштини била *слобода за грех*. Није одобравао постојеће стање у земљи *јер је мир*, нити је ћутао *мира ради*, јер је знао да нема мира без Бога, *нема мира безбожницима*.

Од те истине да је без Бога све бесмислено, а да се с Богом све осмишљава и испуњава, пошао је и свети кнез Лазар и зато је ова истина у основи Косовског завета и Косовског опредељења. И због тога се кнез Лазар није определио за мир са ондашњим освајачима, јер би тај мир био без Бога.

кривао суштинску неправду, неморал, неред и идолопоклонство (Ам 2, 6-8; 3, 9-10; 4, 1-2; 6, 1-7; 8, 4-6; 8, 15).

из данашњег Јеванђеља – да будемо спремни да страдамо, јер ће нас људи овога света *омрзнути низашто* (Јн 15, 25). Омрзнуће

Косовски завет и Косовско опредељење нису, како то злонамерни и злобом испуњени људи воле да кажу, *опредељење за смрт*, нити *опредељење за рат*, већ представљају *опредељење за живот и мир*, и *то живот и мир* које овај свет нити може дати нити може узети. Косовски завет, садржан у речима *земаљско је замалена царство а небеско увек и довека* није негирање царства земаљског, јер смо позвани да све што је земаљско преобразимо како би то земаљско постало небеско и имало вечни живот. Да би, по речима светог апостола Павла, *живот прогутао оно што је смртно* (2 Кор 5, 4).

Борба и опредељење за Царство небеско јесте следовање речима Христовим: *иштите најпре царство Божје и правду његову* (Мт 6, 35). То значи да смо ми својим бићем предани Царству Христовом и да нам је оно све, да њиме све меримо и осмишљавамо – чак и по цену сопствене смрти – а не царством Њесаровим, ма ко био тај Њесар.

Косовско опредељење је опредељење за Царство небеско и зато је то најдубље хришћанско опредељење, јер смо ми хришћани позвани да постанемо богови по благодати (Пс 82, 6), да будемо становници Небског Јерусалима (Јев 12, 22). То је циљ сваког човека који носи Христа у срцу – *да расте у меру раста висине Хри-*

стове (Еф 4, 13). Тако нема ништа природније за нас хришћане, него да се одредимо и одређујемо за Царство Божје.

Опредељење за Царство Божје светог кнеза Лазара није, како то неки назови учени људи воле да кажу, превазиђено, зато што је то опредељење за Христа, који, како каже отац Јустин Ћелијски, *никада није стар, Он је увек млад, никада превазиђен, увек савремен*.

Опредељење за царство небеско је саставни део наше вере, нашег живота, а преко светог кнеза Лазара, постало је свенародно опредељење, свенародни поглед на живот. И зато се ми Косовског завета не сећамо само од Видовдана до Видовдана. То се опредељење не исцрпљује ни тежњом да чинимо добра дела. Наравно, добра дела су потребна, али да би све било смислено, *да наша кућа не би била саграђена на песку већ на камену* (Мт 7, 24-26), треба да живимо животом Цркве, а то значи Светом Литургијом у којој имамо предок Царства Божјег којем тежимо. Света Литургија, тај *небоземни сабор* јесте у суштини улазак Царства Божјег у овај свет, како би све што је од овог

света, кроз сједињење с Богом, постало небеско. Зато свети кнез Лазар и причешћује војску пред Косовски бој. Зато се Косовски завет и разуме на прави начин само – кроз Литургију.

Онај ко се приволео Царству небеском и када страда побеђује. А ако буде љубави да се непокајани покају, *јер се приближило царство Божје* (Мт 3, 2), ако се приволимо Царству Божјем – света Косовска земља биће наша. Све док Косово и Метохију будемо гледали и доживљавали у светлости Небског Косова, Косова светог кнеза Лазара, оно није и неће бити изгубљено. Додуше, силници овог света и тада могу свету Косовску земљу отимати, али је не могу отети, јер је небо увек јаче од земље.

Браћо и сестре, нека би дао Господ, по молитвама светог пророка Амоса, светог кнеза Лазара и свих светих мученика косовских и покосовских, да овај Видовдан буде дан покајни, јер где је покајање тамо је и радост. Нека би дао Господ да нам се очи отворе да видимо Видовданском светлошћу да је *земаљско за малена царство а небеско увек и довека*, да видевши ту истину њоме и живимо, испуњавајући наше храмове на светим богослужењима, Богу се молимо, постепи – и изнад свега причешћујући се Христом, Животодавцем и Победоносцем коме нека је слава у векове векова. Амин.

Рајко Стефановић, протојереј
(у храму Светог кнеза Лазара у Крагујевцу – Белошевац)

ИЗ ЛЕТОПИСА ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

ТРНАВА

Нови трпезар при храму Светог пророка Илије

Априла месеца 2006. године освештан је темељ нове црквене сале у Трнави, при храму Светог пророка Илије. Захваљујући пожртвовању верника и надлежног пароха, протонамесника Слободана Богојевића, зграда је за тринаест месеци озидана, постављен је тишлерај и урађен кров. Радове су извели мајстори са парохије као добровољни прилог. Изградњу овог здања помогли су многи парохијани, али треба посебно истаћи господу Радоја Новаковића, који је поклонио 4.800 комада црепа, Мирослава Милосављевића, мајстора који је урадио кровну конструкцију, и Милоја Стојковића, који је велики приложник.

Слободан Богојевић, протонамесник

БЕЉИНА

Света архијерејска литургија под Космајем

Не беше тешко приметити велику радост на лицима верника бељанске парохије, који су тог кишног јутра, 20. маја 2007. године, дошли да заједно са својим владиком узнесу молитве Господу.

Многи се по први пут нађоше у храму на тако великом богослужењу, многи по први пут видеше свог владика, а поједини по први пут гласно отпевахе Амин и Господи помилуј.

Дисхармонија у првом моменту беше ружна за уво. Но како је ток литургије одмицао све су се лепше уклапали у појање, како деца, тако и одрасли.

После прочитаног Јеванђеља владика Јован је одржао пригодну проповед позвавши вернике ове парохије да се што чешће окупљају на заједничким богослужењима, а не само онда када им владика у посету дође: «Ако не можете сваке недеље сви из куће доћи, а ви макар једног од својих чланова у храм пошаљите, како би вам он благослов Божији у дом унео. Не морате познавати каноне и правила светих отаца, али морате знати да у сваком моменту благодарите Господу за сва добра која вам је учинио. Будућност, како државе тако и Цркве, јесте у здравим породицама и здравој деци, а здраве породице и здраве деце без присуства Божијег нема...»

Сва деца ове парохије, предвођена својим вероучитељем, приступила су светој тајни причешћа.

Надлежног пароха, јереја Јовицу Ескића, владика Јован унапредио је у чин протонамесника, похваливши га за несебично залагање на очувању ове светиње која је једна од најстаријих у космајском крају и која се налази под заштитом Завода за заштиту споменика културе града Београда.

За све присутне припремљена је трпеза љубави.

Љубиша Смиљковић, протојереј

КРАГУЈЕВАЦ – ВИНОГРАДИ

Литургијско сабрање у новој крагујевачкој цркви

Света Литургија коју је 10. јуна 2007. године служио епископ шумадијски Господин Јован у храму Свете Петке у Виноградима, још једној крагујевачкој цркви чије се подизање приближава крају, била је прилика да се љубави верника препоруче угледни гости шумадијске епархије, такође служашчи на овом сабрању: протојереј ставрофор професор др Радомир Поповић, изасланик Светог архијерејског синода на завршном испиту зрелости у крагујевачкој богословији Светог Јована Златоустог и архимандрит Јован Радосављевић, професор богословије у пензији. Током проповеди након прочитаног Јеванђеља, професор Радомир Поповић, између осталог, изрекао је и ову поуку: «Наша Црква је апостолска, како каже православни Символ вере. То је данас свим православним хришћанима врло битно, зато што је много лажних пророка, много лажних цркава и лажних апостола. Наш Господ Исус Христос је одредио своје апостоле, а они своје ученике, и то тако данас функционише до епископа, који су апостолски пријемници.»

Његово преосвештенство епископ шумадијски Јован, током Литургије, јереја Драгана Брашанца, старешину храм Свете Петке у крагујевачком насељу Виногради, одликовао је достојанством протонамесника, истичући његове заслуге за изградњу и уређење ове цркве.

Горан Мићућ, јереј

СМЕДЕРЕВСКА ПАЛАНКА

Поклоничко путовање по манастирима шумадијске епархије

У црквеној општини Смедеревска Паланка, при храму Преображења Господњег, одржавана је веронаука за ђаке све док није враћена у школе. У међувремену, указала се потреба за оваквим видом верске поуке и онима који нису обухваћени школским системом, а желе да науче нешто више о својој вери.

Са благословом преосвећеног епископа шумадијског Јована, при нашем храму се већ две године одржава веронаука за одрасле под духовним старањем паланачког протојереја Драгише Савића. Полазници су различите старосне доби, разних занимања и заједничког именитеља да кроз своје редовно школовање нису стекли верско образовање.

Први циклус предавања садржао је теме о вери, Цркви, светој литургији, празницима, светим тајнама, посту, молитви, покајању, а нарочито о исповести и светом причешћу. Други циклус предавања односио се на Свето Писмо. Тумачења која смо слушали потврђују да није исто читати Свето Писмо са или без духовне припреме и црквених упутстава. У тумачењу Старог завета нарочито нам је скретана пажња на она места која предсказују кључне догађаје у Новом завету, долазак Христа Спаситеља и Његову искупитељску жртву и васкрсење.

За полазнике веронауке наш вероучитељ, отац Драгиша, организовао је у недељу 1. јула поклоничко путовање манастирима шумадијске епархије. Као и до сада Д. П. Ласта из Смедеревске Паланке обезбедило је комфоран аутобус за путовање, уз минималну надокнаду трошкова и очекивање сарадње за будућа путовања.

У манастиру Никољу код Страгара смо присуствовали светој литургији и приступили светом причешћу. Следећи манастири које смо походили били су: Благовештење, Драча, Дивостин и Грнчарица. У овим манастирима смо топло примљени, и такође, упознати смо са духовним животом и поретком у њима. При повратку смо посетили манастире у нашем најближем окружењу: Покајницу и Копорин, где смо присуствовали вечерњем богослужењу и сусрели се са ходочасницима из других крајева. Иако нису тако удаљени у већини ових манастира били смо први пут. Тим пре је већа наша очараност лепотом и сређеношћу манастирских храмова и конака, цветних башти, гробаља, као и извора свете воде. Све ово су видљиви плодови великог труда и рада манастирског сестринства и њихових добротинитеља, али и велика брига и старање наше свете Цркве као и државних институција.

Посебна срдачност и отвореност, као и поука на коју смо наилазили боравећи у овим нашим светињама, изазвали су у нама духовну радост коју су доживела она два Спаситељева ученика на путу за Емаус. Иако је наше путовање трајало кратко, вратили смо се духовно богатији. Дошли смо својим кућама са жељом да све ово постане традиција како бисмо посетили још много наших светиња и ове поново видели.

Снежана С. Влајић

HEMENIKUЋE – MАHACТИP TPЕCИЈE

Од Ивандана до Петровдана у Космају

«Дани Милована Видаковића 2007» – књиге под липама манастира Тресије – завршна свечаност у порти неменикућке цркве – преосвећени епископ шумадијски Јован са народом у Неменикућу

Знаменити српски писац прве половине деветнаестог столећа, Милован Видаковић, рођен у Неменикућу, а преминуо у Пешти, ево пуних дванаест година, именом својим за свако поштовање, окупља велики број становника Космаја, црквене служитеље и великодостојнике, јавне и културне посленике Србије. «Дани Милована Видаковића» временом су постали незаобилазан духовни, кул-

турни и уметнички празници двају подкосмајских храмова. Од ове године те свечаности нераскидиво су повезане са програмом «Вековник благодарја», којим се обележава седам столећа од настанка, триста година од обнове и седам деценија од настојања да манастир Тресије постане угледни «Духовник» садашњих и будућих генерација.

На Ивањдан, 7. јула, мноштво света присуствовало је Светој празничној литургији, да би, затим, у оквиру програма «Под липама манастира Тресије» слушало надахнуто предавање вероучитеља Николе Симића «Задужбине – стражари нашег народа». Победници прошлогодишњег сабора фрулаша под Космајем, Небојша и Бојана Брдарић, као и ученице основне школе «Милорад Мића Марковић» из Мале Иванче, колоплетом изворних српских песама изазвали су наглашену пажњу препуне порте манастира Тресије за представљање нових књига Библиотеке града Београда и издавача из Сопота и Младеновца. Док је културно-уметничко друштво «Весели космајци» приводило крају ивањдански програм, отпочеле су рад Ликовна колонија «Неменикуће 2007» и «Иконописачка радионица манастира Тресије» под руководством Војина Милосављевића, којима је и ове године гостопримство пружио старешина манастира, архимандрит Јован. Поздрављајући учеснике програма, уметнике, књижевнике, издаваче и многобројне госте, отац Јован је подсетио на то да

знамените датуме наше прошлости ваља у памћењу сачувати и достојно обележавати. У противном: «Без вере и страха у Свевишњег Бога, Мајку Божију и Свете архангеле, заштитнике ове свете обитељи, наше трајање би се претворило у дотрајавање, а за тако нешто нико не би смео да предузме одговорност и огроман грех» - рекао је старешина манастира.

Завршну свечаност, у спомен на првог српског романописца, Милована Видаковића, о Петровдану, 12. јула поред цркве Светих апостола Петра и Павла, отворио је дечији хор веронауке из Сопота, у присуству његовог преосвештенства владике шумадијског Господина Јована и православних свештеника из балканских држава који су били у званичној посети епархији шумадијској, манастира и свештенства космајског намесништва и многобројних житеља подкосмајских села, Србије и Београда, као и гостију из дијаспоре. Библиотека града Београда, библиотека «Милован Видаковић» из Сопота, Скупштина општине Сопот, црквена општина Неменикуће, Центар за културу Сопот и предузеће «Графико», потрудили су се да приреде пригодан уметнички програм.

Доктор Славенко Терзић беседио је о делу Милована Видаковића упућујући на потребу пажљивог ишчитавања његових, посебно религиозних спева, као и на то да данашње време никога не ослобађа потребе да се враћа књигама знаменитог космајца. Домаћин славе, протојереј Љубиша Смиљковић, у осврту на дело Милована Видаковића, издвојио је речи светог Јефрема који каже: «Као што чаша хладне воде у време врућине пружа освежење, тако и Божанска слова освежавају душу» - и додао поуку Исака Сирина: «Увек се труди да ти уста изговарају добре речи и буди уверен да те нико неће вређати. Увреда рађа увреду, а благослов – благослов.»

Глумац Петар Краљ, тумачећи лик Неменикућанина Толе Манојловића, према записима Моме Димића, женска певачка група «Моба» са традиционалним српским песмама и фолклорни ансамбли из Сопота и Влашке, оповргли су уврежено мишљење како су програми високих естетских стандарда привилегија метрополе. На то упућује и изузетно интересовање окупљеног народа за радове «Иконописачке радионице Тресије» и ликовне колоније «Неменикуће 2007».

Свечаност «Дани Милована Видаковића» између Ивањдана и Петровдана у Космају завршене су речима домаћина, протојереја Љубише Смиљковића: «Ако оно што радиш чиниш чиста срца, не гледај шта ће други о томе говорити» и молитвом Свевишњем Богу, којом је пожелео присутнима добро здравље и личну срећу како би и наредних година уживали у благодатима космајске Свете Горе.

Љубиша Смиљковић, протојереј

АРАНЂЕЛОВАЦ

Прослава храмовне славе цркве Светих апостола Петра и Павла

Петровдан 2007. године остаће упамћен по великом народном сабору који се одвијао у цркви Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу. Тога пријатног јулског дана више стотина људи сабрало се око храма Божијег да би заједно са епископом и свештенством на најбољи могући начин прославили своју храмовну славу. Преосвештеног епископа шумадијског господина Јована на улазу у порту дочекала су дечица у народним ношњама, пожелевши му добродошлицу. Након благосиљања народа, владика Јован се са свештенством упутио у парохијски дом да би га осветио.

Након освећења, владика није крио своје одушевљење овим велелепним здањем, нагласивши да сигурно нема ни једног човека који би остао равнодушан пред његовом лепотом. У краткој беседи истакао је да је освећење црквеног дома темељ круне читавог комплекса петропавловског храма, а

круна ће бити фрескописање самога храма, које ће ускоро започети. Владика се захвалио свима који су на било који начин помогли и допринели да се храм и дом заврше за само неколико година и посебно истакао заслуге сада већ покојног Раденка Марјановића у томе. Са великом љубављу владика је истакао труд и жртву проте Миће Ђирковића, старешине петропавловског храма, за комплетну изградњу и уређење комплекса и исказао му своју захвалност тако што га је одликовао орденом Светог Симеона Мироточивог, највишим одликовањем Епархије шумадијске.

Након тога, почела је Света литургија, коју је служио епископ Јован уз саслуживање дванаест свештеника и два ђаконa. Међу свештенством су били и свештеници из Балканских земаља, по један из Грчке, Бугарске, Румунске и Албанске православне цркве. То је тек било милина видети и чути - многи народи и многи језици заједно на једном месту, спојени у једно око епископа, у Светој литургији.

Јер, Света Литургија, која је образ Царства Божијег, сједињује све и чини да сви будемо једно у Господу!

Сабраном народу, који је испунио читаву цркву, обратио се отац Илија, представник Албанске цркве, честитао празник и укратко предочио стање православне цркве у Албанији. Било је радосно слушати о ширењу и утврђивању православне вере на територији Албаније, у чему, по речима оца Илије, неизмерне заслуге има архиепископ Анастасиос.

Као и увек, круна литургијског сабрања било је Свето причешће - око четири стотине верника, од чега стотинак деце, приступило је Светој Чаши, поставши тако једно у Господу!

Након Свете литургије, обављена је Литија око храма и пререзан славски колач. Као и претходних година, уприличен је кратак културно-уметнички програм, након кога су гости приступили трпези љубави. Током ручка, домаћинима и окупљеним гостима обратили су се свештеници поменутих Балканских земаља. Свако од њих је на свој начин исказао радост што је тога дана био део великог петровданског сабрања. Исказали су и захвалност владици Јовану што је био домаћин семинара вероучитеља Балканских земаља, као и свештенству петропавловског храма на гостопримству. Како су били присутни и вероучитељи из ових цркава, празновање је настављено певањем песама на грчком, румунском, бугарском и српском језику.

Свештенство петропавловског храма и представници Туристичке организације Аранђеловца, уручили су владици Јовану и гостима из иностранства пригодне поклоне, за успомену на боравак у Аранђеловцу и заједничко прослављање храмовне славе Светих апостола Петра и Павла.

Александар Миловановић, јереј

ЧУМИЋ

Петровданско славље

Црква Светих апостола Петра и Павла у Чумићу, прославила је ове године на Петровдан своју сто шездесет и трећу славу, јер је подигнута још 1844. године, за време митрополита српског Петра Јовановића. Од ранијих славских скупова, овогодишњи се разликовао по бројности учесника, било их је више него икада, нарочито младих и деце.

На Светој Литургији, уз начелствујућег протојереја ставрофора Драгослава Степковића, архијерејског намесника крагујевачког у мировини, саслуживали су протојереј Петар Манић, парох десимиоровачки, протонамесник Милован Мићић, парох лужнички и јереј Милан Петровић, парох грбички. О смислу празновања првоврховних апостола Патра и Павла проповедао је отац Милован Мићић. Међу причесницима, било је доста и деце.

По традицији, за храмовну славу у Чумићу важно је и сакупљање верника у црквеној сали, за трпезом љубави. Тада верници показују велику бригу за свој храм, обезбеђујући значајне прилоге. Захваљујући њиховим досадашњим даровима овај историјски храм се одржава и уређује, а и овогодишњи прилози омогућиће да значајни грађевински радови у Чумићкој парохији буду настављани.

Милан Томић, јереј

АРАНЂЕЛОВАЦ

Додела највишег одликовања наше епархије

Имајући у виду несебичну љубав коју је делатно пројавио старањем о православној цркви и нарочито шумедијској епархији, Његово преосвештенство епископ шумедијски Господин Јован је 17. јула 2007. године, одликовао господина Зорана Филиповића из Београда највишим одликовањем наше епархије, орденом Светог Симеона Мироточивог. Господин Филиповић, власник штампарије Беоштампа из Београда, је нарочито помогао издавачку делатност шумедијске епархије, а посебно наш часопис Каленић, па му и овом приликом, у име читалаца и уредништва Каленића изражавамо захвалност и честитамо на високом признању.

Редакција Каленића

СЕЛО БАЊА

Света архијерејска литургија под Венчацом

На Преподобног Сисоја Великог, 19. јула 2007. године, његово преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован, служио је Свету архијерејску литургију у храму Светог пророка Илије у селу Бања код Аранђеловца.

У својој беседи владика Јован је присутним верницима говорио да Света литургија и литургијско сабрање представљају основни начин постојања Цркве у свету. Епископ је нагласио да је неопходна синтеза преображаја који настаје у личном покајању и учествовању на богослужењима и да то управо представља динамику самог хришћанског живота и да се не може раздвајати.

У последњем периоду наш епархијски архијереј често обилази овај део орашачког намесништва, највише због покушаја да се васпостави и поново заживи стари манастир Светих Архангела на Венчацу, за кога постоје подаци да је обновљен од стране Деспота Ђурђа Бранковића у 15. веку. У овом богоугодном делу велики допринос даје и предузеће «Венчац», индустрија мермера и гранита, преузевши на себе велику обавезу да својим радним машинама доведе у употребљиво стање читаву ближину околину манастира.

Ова архијерејска Литургија је стога била и права прилика да се наш Епископ захвали овом предузећу за све што су до сада помогли кроз разне донације у мермеру и граниту, црквама и манастирима, широм епархије и у читавој нашој помесној Цркви. Након отпуста, владика Јован је орденом Светог Симеона Мироточивог, одликовао господина Бранка Трифуновића, директора предузећа «Венчац», такође се захваливши и новом директору господину Драгославу Теофановићу, као и заменику директора госпођи Драгици Јовановић, којима је протојереј-ставрофор Милија Живанчевић уручио и захвалнице испред Црквене општине Бањске. Заблагодаривши епископу Јовану на признањима, представници "Венчаца" су изразили своју намеру да и даље, колико то буде било могуће, помажу своју Цркву, у отаџбини и расејању.

Зоран Алексић, јереј

ГЛИБОВАЦ

Свечано обележена стогодишњица храма

У недељу, 22. јула, преосвећени епископ шумадијски Господин Јован, посетио је Глибовац, село надомак Смедеревске Паланке. Тога дан, у храму Рођења Пресвете Богородице, који обележава своју стогодишњицу, служио је Свету архијерејску литургију уз саслуживање четири свештеника и два ђакона. Дан је био изузетно топао јер је владала права летња жега, али све то није спречило епископа Јована у његовој ревности да готово свакодневно богослужи, указујући примером како се ревнује за дело Божије. За ову прилику црква је изнутра обновљена, црквена порта уређена, а урађене су и нове прилазне стазе до светог храма.

У току Свете литургије у храму пуном народа беседио је епископ Јован. Његова надахнута беседа саслушана је са великом пажњом, јер је садржавала поуку и поруку за све присутне. Осврћући се на текст Светог Јеванђеља које је тога дана читано, а који говори о чудесном умножавању пет хлебова, епископ је говорио и о нашем хлебу насушном, али и о хлебу вечнога живота од кога се, по речима Светог Јеванђеља неће огладнети. Позвао је верне да редовно долазе на Свету литургију и тако нахране своју душу леком бесмртности у светој евхаристији, телом и крвљу Господа Исуса Христа. Лепоти службе Божије допринео је својим учешћем паланачки црквени хор Светог Симеона Богопримца.

По завршеној Светој литургији домаћини су у просторијама основне школе «Станоје Главаш» угостили свога епископа, свештенство, чланове хора и још многе званице. За време ручка све је својим наступом одушевио првак паланачког позоришта, глумца Миша Бајкић, изводећи одломак из монодраме о Станоју Главашу, прослављеном јунаку и војводи Карађорђевог устанка.

На самом крају, епископ Јован се захвалио Глибовчанима на одлично организованом црквеном свечаности, а младог глибовачког свештеника, оца Жељка Милића, похвалио за ревност на свим пољима свештеничке службе. Епископ је позвао присутне да га подрже и истакао – «подржавајући вашег свештеника, подржавате и цркву своју и призивате благослов Божији на себе и на своје породице». Отац Жељко Милић се као надлежни парох захвалио свом епископу на подршци и очинској бризи, као и представницима општинске власти, месне заједнице, основне школе, црквеним одборницима и свима који су на било који начин помогли да стогодишњи јубилеј глибовачког храма протекне достојанствено.

Ова црквена светковина велики је подстрек Глибовчанима и њиховом пароху у одговорним али богоугодним радовима који им предстоје око обнове светог храма и завршетка започетог црквено-парохијског дома. Ваља истаћи да је ЈРДП «Јасеница» дала свој пуни допринос овој свечаности, пратећи и презентујући како припреме тако и сам ток свих црквених активности у Глибовцу, као и саму свечаност.

Драгиша Савић, протојереј

МАЛЕ ПЧЕЛИЦЕ

Богородици Тројеручици у спомен

На дан када наша црква празнује икону Богородице Тројеручице, 25. јула ове године, његово пресвештенство епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету литургију у препуном храму посвећеном овој чудотворној икони у Малим Пчелицама код Крагујевца. Проповед нашег владике била је посвећена значају литургијског живота за верне у Цркви. Уследио је и апел учесницима славског сабрања, верном народу Малих Пчелица,

Директан пренос Свете литургије из храма Светог архангела Гаврила омогућила је локална ТВ Шумадија из Аранђеловца. Вероучитељ Милан Кеџић и студент Милош Беговић су се пријавили да буду славари наредне године.

Милан Кеџић

ГОРЊИ КАТУН

Прослављена храмовна слава

Да се суштински унапређује црквени живот у Горњем Катуну, код Варварина, потврђује и то што се ове године на празник Светог великомученика Пантелејмона, 27. јула, по старом, односно, 9. августа по новом календару, окупило мноштво верника из села и околине да, са свештенством овога краја и монаштвом манастира Каленић, прослави своју храмовну славу.

Након Свете литургије и резања славског колача, приређена је богата трпеза љубави, коју је ове године припремио господин Марко Огњановић са породицом.

Ненад Јовановић, ђакон

СТЕПОЈЕВАЦ

Освећени темељи новог црквено-парохијског дома

Након Свете Литургије, коју је у храму Светих Срба у Степојевцу 29. јула 2007. године служио епископ шумадијски Г. Јован, Преосвећени владика осветио је темеље новог црквено-парохијског дома поред ове нове цркве, подигнуте у последњој деценији прошлог века. Очекује се да ће овај вишенамениски црквени објекат битно унапредити верски живот у Степојевцу.

Нови центар парохијског живота у Степојевцу градиће се према пројекту који је израдио биро „Ротринг“ из Лазаревца, док ће извођач радова бити предузеће „Хабитат“ из Ваљева.

Овом значајном догађају за црквени живот Степојевца, присуствовали су бивши полазници богословије Светог Арсенија Сремца у Сремским Карловцима генерације 1981-1986. године, који су сада свештеници у многим парохијама наше помесне Цркве.

Милан Дрчић, јереј

ВРЕОЦИ

Архијерејска поука о хришћанском браку

Након што је у цркви Покрова Пресвете Богородице у Вреоцима, 29. јула 2007. године, Светом тајном брака венчао вероучитеља Шумадијске епархије Родољуба Војиновића са Светланом Милојевић, уз саслужење великог броја свештеника Архијерејског намесништва колубарско-посавског, Његово преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован младенцима и учесницима овог богоугодног чина, упутио је поуку о суштини и природи хришћанског брака. Подсећајући их да су пред Богом, Црквом, свештенослужитељима, кумовима,

да се брже наставе радови на довршењу њихове парохијске цркве. Након резања славског колача, господин Оливер Беговић из Малих Пчелица приредио је славски ручак.

И поред тешкоћа које прате подизање цркве Тројеручице у Малим Пчелицама, верници се могу похвалити да су током ове године саградили скромни парохијски дом и да ће ове јесени почети постављање бакарног покривача на цркву.

Зоран Митровић, јереј

АРАНЂЕЛОВАЦ

Прослава храмовне славе у Буковичкој цркви

Слава храма Светог архангела Гаврила, такозване Буковичке цркве у Аранђеловцу, као и сваке године, тако и овог 26. јула, свечано је прослављена. Свету литургију су служили архијерејски намесник орашачки протојереј-ставрофор Мићо Ћирковић, парох раниловички Слободан Раковић, парох трешњевички Новица Ескић и Драган Нагулић, парох други буковички. Окупљеним верницима се пригодном беседом обратио јереј Новица Ескић.

Ове године је у прослављању Аранђеловдана, славе града Аранђеловца, узело учешће и градско руководство, предвођено председником општине господином Радосавом Швабићем. Славски колач града Аранђеловца пресекао је протојереј-ставрофор Мићо Ћирковић.

Овогодишњи славари су били господа Бранислав Недељковић и Миленко Ивовић, инжењери у пензији. Они су после Свете литургије за окупљене вернике и свештенство организовали послужење, а затим и свечани славски ручак у црквеној сали за многобројне госте.

рођацима и пријатељима ступили у заједницу која је благословена, епископ је нагласио важност часног, поштеног и целомудреног брака какав само доликује хришћанима. За такав живот у браку се моле сви учесници овог обреда. А Бог ће, каже владика Јован, помоћи уколико искрено верују, траже помоћ и Његову руку да их води, јер их је Промисао Божја изабрала за заједнички живот који тражи одрицања и жртве. Епископ је још младенце поучио да у темеље живота ставе љубав, да брак обнављају у добрим делима. Они више нису двоје, већ једно, а без молитве и љубави ништа не бива.

Горан Радовановић, свештеник

ГАРАШИ

Прослава храмовне славе

На храмовну славу у Гарашима, Светог пророка Илију, први пут од освећења (2005. године), његово преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован служио је Свету архијерејску литургију, уз саслужење свештенства орашачког намесништва. Поред верног народа из Гараша и Јеловика, у литургијском сабрању учествовало је и доста верника из Аранђеловца и околине.

Владика Јован је поучавао сабрани народ у својој беседи наводећи Светог пророка Илију и његов живот као пример поуздања и непоколебљиве вере у Бога.

Након Литургије и свечаног опхода око храма владика Јован је обавио чин резања славског колача, испред храма Светог пророка Илије.

После литургијског дела прославе храмовне славе, уприличен је пригодни програм, који је садржао колаж рецитала и сценских наступа као и сплет игара из Србије, у извођењу културно-уметничког друштва "Шамот" из Даросаве.

Домаћин славе, господин Радослав Радисављевић је позвао епископа са свештенством и присутни народ на заједничку трпезу љубави, постављену испред храма, чиме се илинданско сабрање наставило.

Зоран Алексић, јереј

РУДОВЦИ

Канонска посета цркви Светог Саве на Липару

На Липару, у селу Трбушници, у складној каменој цркви посвећеној Светом Сави Српском, а подигнутој пре једне деценије, Свету архијерејску литургију служио је 5. августа ове године, први пут од како је на трону шумадијских епископа, Преосвећени владика Г. Јован. Пре почетка литургије, епископ је осветио мозаичку икону светог Саве изнад црквеног портала, израђену прилозима верника из Трбушнице и Крушевице.

Архијерејска поука проистекла је из тумачења јеванђелског зачала о исцељењу месечара (Мт 17, 14-23) које се читало на Литургији: вером се приближавамо човеку, вером се приближавамо Богу.

За све учеснике литургијског сабрања на Липару приређена је трпеза љубави.

ТУЛЕЖ

Сазидан храм Светог оца Николаја

По благослову његовог преосвештенстава епископа шумадијског господина Јована, почетком месеца јула почело се са зидањем светог храма у селу Тулеж на парохији венчанској. Изградња храма поверена је фирми Рад-Бан из Раче. Са првом узиданом циглом мештани су се још вишње окупали око своје нове светиње и несебично помагали изградњу, што радом, што прилозима и оброцима за мајсторе. Поред мештана изградњу светог храма помогли су месна заједница Тулеж и општина Аранђеловац. Свети храм је сазидан за двадесет и четири радна дана. Током радова, владика Јован је два пута посетио новоизграђени храм и благословио мајсторе и народ. Такође, били смо удостојени посете протојереја Рајка Стефановића, секретара епархије шумадијске, који је изразио дивљење зато што је тако брзо и ефикасно завршен обиман посао. Велику подршку у изградњи имали смо и од орашачког намесника, протојереја ставрофора Миће Ћирковића, који је увек био спреман да помогне око изградње на било који начин. По завршетку радова на изградњи цркве, 5. августа 2007. године, чланови грађевинског одбора су спремили трпезу љубави за све донаторе, на којој је договорен наставак потребних радова до завршетка нове цркве.

Милан Матић, јереј

МАНАСТИРИ ПЕТКОВИЦА, НИКОЉЕ И БЛАГОВЕШТЕЊЕ

*Молитвено прослављање заштитника
Рудничких манастира*

Светом архијерејском литургијом коју је служио његово преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован, 8. августа ове године, прослављена је света преподномученица Параскева, којој је посвећен најстарији манастир шумадијске епархије – Петковица Рудничка. Поред свештенослужитеља из Шумадије, саслуживали су и свештеници из Републике Чешке који су тих дана били гости Шумадијске епархије. Поздрављајући госте из сестринске Цркве, епископ Јован истакао је да то што смо различити по језику којим говоримо и по нацији којој припадамо, не чини нас различитим на Светој литургији, напротив: сачињавамо једно Тело Христово.

Поводом славе параклиса манастира Никоља Рудничког – Преноса моштију светог првомученика и архиђакона Стефана, епископ Јован је 15. августа ове године служио у овом манастиру Свету литургију. Због великог броја учесника литургија је служена у манастирском летњиковцу, који је подигнут претходне године. У владициној беседи нарочито је истакнуто да архиђакон Стефан, током страдања, види отворена небеса и Сина Божјег како седи с десне стране Оца. И зато је архиђакон Стефан вечни пример да је Бог стално и свуда присутан, као што је и Света литургија икона царства Божјег. Након резања славског колача, сестринство је приредило трпезу љубави.

Као и ранијих година, Преображенски сабор у манастиру Благовештење Рудничко, увеличан је архијерејским начелствовањем на богослужењима. Његово преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован на навечерје празника служио је бденије, а на сам празник Свету архијерејску литургију. Као и увек дошло је много побожног народа из околине али и велики број угледних гостију из многих градова. Кључна порука свих догађања на Преображење у манастиру Благовештењу, као и беседе владике Јована јесту јеванђељске речи – добро нам је овде бити... Велики број причесника на литургији био је главни догађај овогодишњег Преображенског сабора у Благовештењу Рудничком.

Градимиr Милојевић, ђакон

КРАГУЈЕВАЦ – СТАНОВО

Пантелејмонски сабор

На дан када Црква прославља светог великомученика Пантелејмона, заштитника и хришћана у Станову, звуци црквених звона су, указујући на долазак његовог преосвештенства епископа шумадијског Г. Јована, нагостили и почетак великог црквеног слава у овом делу Крагујевца. У евхаристијском сабрању, које је уследило под начелством владике Јована, осетили смо прави дух саборности и заједништва у правослаљу. Међу свештеницима који су увеличали овај празник, налазила су се и три свештенослужитеља Чехословачке православне цркве, од којих су двојица саслуживала на Светој литургији.

Епископ Јован, током проповеди, нагласио је значај оваквих сабрања и неопходност живог учешћа у литургији, заједници Тела и Крви Господа нашег Исуса Христа, која је предокус Царства небеског чија је актуелизација сама Света Евхаристија.

Пуна црква народа Божјег, пуно деце и младих, одлично појање за певницом и Хора младих, допринело је радосној атмосфери коју није могла да помути ни велика врућина. Након литургије, народ је, предвођен својим архијерејем, пошао у литију око храма, да би затим био пререзан славски колач. Старешина храма протојереј Синиша Марковић захвали се свима, а нарочито домаћинима славе. Пошто су сви учесници примили архијерејски благослов и нафору, настављено је прослављање храмовне славе у порти цркве уз послужење и за трпезом љубави коју су приредили домаћини и братство храма уз велику љубав и труд.

Петар Бранковић, свештеник

ОПЛЕНАЦ

Парастос краљу Петру Првом Карађорђевићу

Пракса уведена пре више од деценије и по, да се значајне годишњице у вези са државотворном династијом Карађорђевића, обележавају у њиховом задужбинском храму Светог великомученика Георгија на Опленцу богослужењима, настављена је и ове године, када је 16. августа, на дан када се пре осамдесет шест година упокојио краљ Петар први Карађорђевић, епископ шумадијски Г. Јован, уз саслужење више свештеника и ђакона, служио Свету литургију и парастос блаженопочившем краљу. Након литургијско-молитвеног сабрања, представници државе, породице и поштоваоци вољеног краља, положили су венце на његов гроб.

Градимиr Милојевић, ђакон

МИЛОВАН ВИДАКОВИЋ И СРПСКА ИСТОРИЈСКА СВЕСТ

нашем времену, када се много тога заборавља или потискује из наше историје, радује чињеница да се Неменикуће сећа свога Милована Видаковића. Иако је своје село напустио као дечак, тек што је био напунио осам година, у лето 1788. године, након више месеци проведених у збегу по космајским шумама (било је то време Кочине крајине и аустријско-руско-турских ратова), његова прва сазнања о селу и Космају, о историјској традицији, у великој мери су касније определила мотиве и ликове његовог књижевног дела. Историчари књижевности се углавном слажу у оцени да је Милован Видаковић творац романа у српској књижевности, нарочито историјског романа, ради чега су га његови савременици називали и „српским Валтером Скотом“. Увек строги Јован Скерлић је написао да је његово укупно дело „мешавина претераног фантазирања и непрекидног моралисања“, али да је тај популарни писац створио српски роман „и за дуго времена задовољавао скромне књижевне потребе ондашње публике српске“. Милован Видаковић је, каже Скерлић, „доста припомогао ширењу српског историјског и националног осећања“.

Цео Видаковићев животопис обележен је извесним трагичним осећањем живота, усамљеничким путовањима и сталним трагањима за новим срединама и новим друштвима: од Неменикућа преко Ирига, Новог Сада, Сегедина, Темишвара, Кежмарка, Пеште и Будима, Пожуна (Братиславе), Беча и других места Средње Европе. У Видаковићевој судбини има доста опште српске историјске трагике – безаније, збегови, сеобе, лутања, вечна туга из туђине за старим кућним огњиштем. Видаковић бележи свој доживљај слома Србије 1813. године: „Ражали ми се тако да сам се исплакао, пак од туге моје пјесн ову сочиним“. А та песма била је заправо својеврсни монолог Србије

са типично Видаковићевским сентименталним насловом „Ах, престан'те невине окол' мене птичице“. Чудно је и помало необично да од оног дана када је прешао Саву код Забрежја никада се више није повратио у родни крај и Србију. Овај свет је коначно напустио 1841. године у Пешти, у којој се скрасио 1835.

Сахрањен је на пештанском српском гробљу, на коме му је након више година „дигнут мраморни крст“ старањем Матице српске. Гробље је негде између два светска рата преорано, а да, како је то рекао Стеван Поповић, „нико се није сетио да кости старог писца кудгод пренесе“. Лист *Политика* објавио је 13. октобра 1929. чланак под насловом *Прекопавање гробова славних Срба у Будимпешти*.

Учитељ Стојан Милосављевић је 1928. године записао да су Видаковићи били најстарија породица у селу: „Они су раскрчили шуму и настанили се на овом земљишту. Они су тада начинили себи једну кућу кровнијару. Они су и цркву подигли; стару, наравно, јер је нова грађена за време кнеза Михаила 1864-1868. године“. Сам Милован Видаковић је у својим *Успоменама*, писаним пред крај живота (објављене у Гласнику СУД, књ. 30, 1871), истицао везаност за Космај и родни крај. Павле Поповић каже за *Успомене* „да му је то најбоља књига“. Видаковић бележи да му је стриц Апостол причао „о јунаци српски и храбри витезови“, „о боју на пољу Косову и паденију нашег царства“, о цару Урошу, о деспотима. Дечак је с највећим усхићењем „цјели дан при колону сједио и повести његове слушао“. Крајем 18. века од манастира Тресије остале су биле развалине, а у рушевинама су били и храмови Павловац у Кораћици и Кастаљан у Вратишту. Стриц Апостол водио је дечака до развалина манастира Тресије и говорио му шта је како било у време деспота, где су биле ћелије а где виногради.

Завичајна историјска традиција, надограђена је касније Видаковићевим пажљивим и дуготрајним студирањем познате *Историје* Јована Рајића, а и сам се огледао у историографији написавши *Историју славено-србског народа* (1833-1837). Истраживачи се слажу у оцени да је Видаковић заслужан за увођење националне историје у роман и да је веома допринео враћању традиције некадашње српске историје у свест читалаца. Све до Видаковића, истиче Павле Поповић, „роман из српске историје не постоји“. Његова дела *Јуноша* и *Велимир* и *Босиљка* су класични историјски романи, у којима има чак и аутобиографских елемената. Историјске чињенице и историјске личности преплићу се са књижевном нарацијом. *Јуноша* је роман из времена Косовске битке и деспота Стефана Лазаревића, а *Велимир* и *Босиљка* бави се временом деспота Ђурђа Бранковића. У свом главном делу *Љубомир у Јелисијуму*, Призрен је представљен готово као рај, велелепна раскошна престоница, при чему је нарочито у живим сликама описан Душанов улазак у Призрен. Зато је Видаковић био радо читан и омиљен писац у читалачкој публици свога времена. Он је својим делом допринео ширењу историјске свести

међу Србима о границама својих земаља и свога народа, о некада великим градовима и славним задужбинама. Књижевник Јаков Игњатовић бележи да је његов брат од стрица Сима Игњатовић, велики бележник града Будима, умро „са заветом да му се кости пренесу у Призрен“.

Милован Видаковић данас може бити занимљив читалачкој публици из угла Скрилићеве оцене да је његово књижевно дело доста потпомогло ширењу српског историјског и националног осећања. Сведоци смо врло упадљивог сужавања српске историјске свести, нарочито свести о границама српског етничког, културног и духовног простора. То је последица, једним делом због, не тако лако разумљиве, наше склоности ка сеобама, асимилацијама и губљењу свога идентитета, а с друге стране, и због настојања са стране да се свест о своме простору и својој

традицији што пре и више потисне, сузи, или чак изазове осећање мање вредности због традиције и историје свога народа. Пример Пеште можда није најбољи, али у том граду су живеле старе и познате српске фамилије као што су Чарнојевићи, Текелије, Витковићи, Бајићи, Станковићи, Игњатовићи (из Сент Андреје) и други, живели су угледни трговци, свештеници, занатлије, бројни ђаци... Прети опасност да ми већ данас заборавимо да су на пример Загреб, Сарајево, Задар, Дубровник, Осиек, Вуковар, Темишвар, Скопље, Призрен или Котор били врло значајна средишта политичког, привредног и културног живота српског народа. Примера ради, две године пре Видаковићеве смрти, 1839. у Котору је основано Српско православно певачко друштво *Јединство*. Видевши свакодневно мноштво доказа, не само о губљењу свести о средиштима

и ослонцима нашег историјског развитка, него и о за Србе погубном политичком и културном регионализму и сепаратизму, свако добронамеран мора се забринути за будућност нашега народа. Када су Дубровчани позвали Стојана Новаковића да поводом стогодишњице пада Дубровачке републике дође у овај велики град, Новаковић се, не могавши лично доћи, одазвао краћим текстом под насловом *Уједињујмо се културом*. Наметнуте државне границе и међе посред ткива једнога народа могу бити превазиђене једино свешћу о томе да смо сви ми део једне народне и културне целине. И зато и данас има не мању важност Новаковићева порука од пре сто година – *Уједињујмо се културом*.

Славенко Терзић

(Беседа у порти цркве у Неменикућама, на Петровдан 2007)

ИКОНОПИСАЧКА КОЛОНИЈА МАНАСТИРА ТРЕСИЈЕ

периоду од 5. до 12. јула у манастиру Тресије на Космају одржан је четврти сазив колоније. Учествовало 22 иконописца из Србије и Македоније.

Тема је била иконостас, а техника рада јајчана темпера на дасци. Прва изложба је одржана у храму Светих апостола Петра и Павла у Неменикућама, на Петровдан, а планиране су и изложбе у Београду, Аранђеловцу и другим местима. На изложбама ће бити представљен и велики јубилеји манастира Тресије: 700 година од оснивања, 300 година од велике обнове и 70 година од последње обнове.

Иконописци су активно учествовали у манастирским богослужењима. Духовно руководство, молитвено заступништво и очинска брига ар-

химандрита Јована оставили су неизбрисив траг на свим учесницима колоније. У току колоније одржана је оснивачка скупштина Удружења за развој црквене уметности, које ће деловати током целе године. Идеја удружења је да стави акценат на еклисиолошко извориште иконе, да утемељи живу заједницу хагиографа свих домена и да кроз своје деловање представи црквену уметност у земљи и иностранству. Удружење ће се залагати за остваривање права црквених уметника која им законом припадају. За председника удружења изабран је руководилац колоније и школе Војин Милосављевић.

Представљена је и школа иконописа, мозаика и минијатуре која је настала из колоније.

Велики број присутних студената Академије СПЦ за конзервацију и реставрацију као

и њених дипломаца показује интересовање младих и школованих хагиографа за овакву врсту делатног манастирског саборовања. Присуство искусних иконописаца који за собом имају и богат педагошки рад на пољу иконописа, даје посебан квалитет овој за сада јединственој колонији код нас.

Организована је и стручна екскурзија у којој је упознато више манастира у шумадијској и браничевској епархији. Учесници колоније су били и гости филмског фестивала у Сопоту. У плану је да се до наредне колоније, која ће се опет одржати у време последње недеље петровског поста, припреми долазак иконописаца из иностранства. Предвиђено је и укључивање мозаичара у целокупан програм.

Војин Милосављевић

ТИПИК АРХИЕПИСКОПА НИКОДИМА

Након прве књиге „Типика архиепископа Никодима“ (Фототипија изгорелог рукописа Народне библиотеке у Београду, приредио Ђорђе Трифуновић, Београд, Чигоја штампа, 2004) о којој смо писали, ове године појавила се и друга књига (Српскословенски текст разрешио Лазар Мирковић), приређена такође од професора Трифуновића код истог издавача

Професор Ђорђе Трифуновић је у првој књизи *Типика* (Фототипија изгорелог рукописа...), у студији *Фотографије „Типика архиепископа Никодима“* и замисао *Лазара Мирковића* о снимању старих српских рукописа указао на немерљиве заслуге протојереја професора др Лазара Мирковића што се заузео уочи Другог светског рата око снимања рукописа *Никодимовог типика*, који би, иако знаменити споменик српске културе (први пуни јерусалимски типик са синаксаром у Српској цркви), неповратно нестао, јер је оригинал изгорео у бомбардовању Народне библиотеке 6. априла 1941. Важност *Типика* и допринос његовом очувању Лазара Мирковића приређивач истиче и у напомени уз другу књигу (Разрешени српскословенски текст...): „Приређивач овог издања одавно је помишљао да се прихвати објављивања *Типика архиепископа Никодима* који је разрешио Лазар Мирковић. Много је година прошло у ишчекивању – да ће то учинити неко у средини где је Лазар Мирковић провео читав радни век. Када је, пак, после толико времена постало јасно да се то неће догодити, потписани је решио да у знак особитог поштовања према професору Мирковићу приреди за штампу његов труд и знаменито дело српског средњовековног духовног наслеђа.“

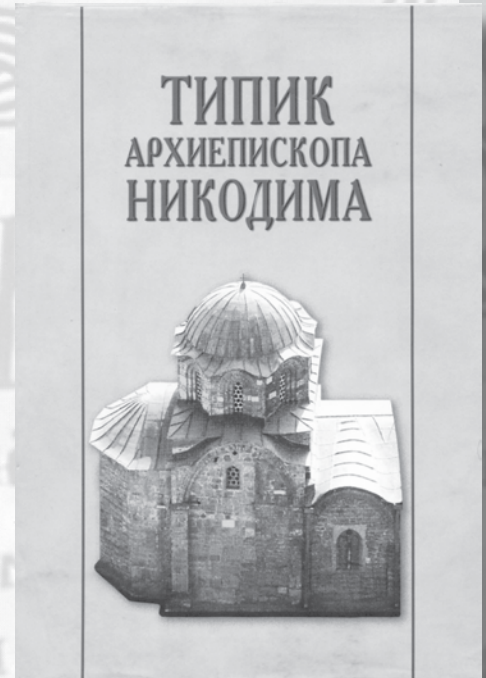
Простор који ће заузети само набрајање шта се све налази у другој књизи *Типика архиепископа Никодима* илуструје озбиљност и важност пројекта који је пред нама. Књига започиње трима Мирковићевим студијама о рукописним типцима на српскословенском језику: *Типик архиепископа Никодима*; *Романов типик*; *Рукописни типци српскословенске рецензије*, које су објављене

у периоду од 1957. до 1960. године.

У средишњем делу књиге налази се разрешен српскословенски текст *Типика*. Објашњење принципа којих се држао Л. Мирковић налазе се у раду Ђ. Трифуновића *Поступак Лазара Мирковића у разрешавању српскословенског текста Типика*, у којем се закључује: „Лазар Мирковић је изворном српскословенском тексту *Типика* пришао као литургиچار и, наравно, теолог. Превелики број посебних израза исказан кроз скраћенице могао је успешно да разрешава само стручњак таквог опредељења. Скраћенице од вишесложних стручних назива настале одсецањем већег дела и са задржаним само почетним (првим) слогом, што понекад представља тврд орах многим издавачима, Л. Мирковић је поуздано рашчитао. Каткада рашчитани делови нису морфолошки и правописно ваљани, на многим местима срећемо омашке, недоследности и колебања, али то нимало не умањује значењски исправно прихватање превода архиепископа Никодима.“

Именик светих и празника Типика архиепископа Никодима саставио је Виктор Савић. Овде се азбучним редом излаже месецослов Типика, уз преношење датума и стране у рукопису на којој се поменути празник или свети налази, што доприноси разрешавању важних литургијских дилема у вези увођења јерусалимског синаксара у нашу Цркву.

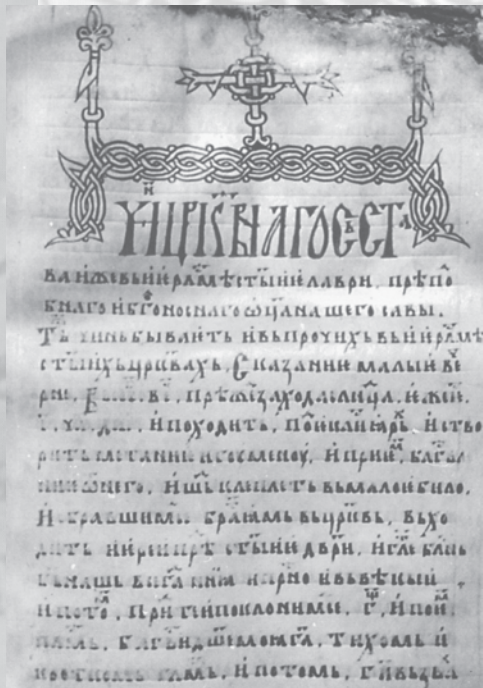
Професор Ђ. Трифуновић написао је три чланка (*Типик архиепископа Никодима*, *Романов типик*, *Рукописни типци српскословенске редакције*), као објашњења и допуне, након пола века, истоимених Мирковићевих студија. За литургику као науку, ови текстови, упоредо разматра-

ни, врло су важни јер објашњавају корене богослужбеног поретка наше Цркве на почетку њеног самосталног постојања. Размотрена питања, и то само као питања, јер су многа и данас отворена, показују колико је битно (и у светлу актуелних расправа о богослужбеном поретку) оно што покрећу: Како је свети Сава врло рано (Карејски, Хиландарски типик, крај 12, почетак 13. века) дошао у додир са уставима Јерусалимске цркве (лавре Светог Саве Освећеног), односно да ли је Света Гора већ у 12. веку знала за Јерусалимски типик? Да ли се у Хиландару, непосредно након оснивања, служило по Студитском синаксару, преведеном на староруски за манастир Ватопед? У чему се састоје прожимања типика Евергетидског манастира и Јерусалимског типика и како су оба типика упоредо утицала на богослужбену праксу у Српској цркви? Зашто су јерусалимска пракса и Јерусалимски типик оставили видног трага у српским богослужбеним књигама и пре званичног установљења

Јерусалимског устава преводом архиепископа Никодима из 1318-1319. године? Треба очекивати да данас наша богословска наука има могућности да даје одговоре на ова и слична питања, и то не само у формалном смислу, него у контексту сагледавања суштинске природе литургијског живота Српске цркве, у континуитету, од

светог Саве до данас. Ако се буду имали у виду покушаји одговора који нуде Лазар Мирковић и научници његовог времена (Радослав Грујић, на пример) и Ђорђе Трифуновић данас, који се преваходно не бави литургијом, врло лако ће се доћи до правих одговора.

Расправа Л. Мирковића *Типик архиепископа Никодима* из друге књиге *Типика* (првобитно објављена у *Богословљу*, св. 2, Београд 1958) нуди и потпуно објашњење чувених речи из Никодимовог предговора преводу *Типика*: „А нађосмо у његовим (светог Саве српског) светим речима, које нам остави за утеху, јер рече: *Молим оне који ће бити после мене, да испуне оно што ја нисам довршио због маловремености живота*“. „Никодиму се довршавајући дело давања пуног типика Српској цркви тако рећи наметало да употреби једну пре и после њега познату и употребљавану фразу, јер је Ни-

кодим превођењем јерусалимског типика мислимо, доиста испунио недокончано. А извор ове фразе није у списима св. Саве но у апостолу и сви који су је употребљавали сећали су се речи из посланице св. апостола Павла Титу.“

Из Мирковићевих расправа о српскословенским типцима и Трифуновићевих коментара, указујемо и на разјашњење промене црквене појачке праксе након увођења Јерусалимског типика, што такође доприноси разјашњењу неких недоумица које се данас, у вези црквеног појања, јављају: „Прелаз на богослужење уређено Јерусалимским типиком узроковао је суштинске промене не само у комплексу основних богослужбених књига, већ и у пракси црквеног појања, у чијем се резултату крајем 13. и почетком 14. столећа у Византији јавља нови тип богослужбених појачких рукописа, познатих под називом *аколутија*. Ови појачки зборници – који су обухватили неумама обележене песме велике вечерње и јутрења, вршене по Јерусалимском уставу, а такође и песмелитургије – заменили су старе архаичне азматиконе, који су се образовали у Констатинопољу вероватно у 11. веку. Са званичним преласком на Јерусалимски типик и код Срба су почеле врло рано да се јављају „аколутије“, познате под популарним називом музичке антологије. Српске музичке антологије у византијском свету се посебно истичу својом двојезичношћу. Стихире, тропари и други облици јављају се на грчком и српскословенском и обележени су неумским знацима. Уз неумске записе на српскословенском понекад се наводе и имена записивача и твораца мелодија (Никола Србин, Стефан Србин, Исаија Србин). Пре две и по деценије Андрији Јаковљевићу је пошло за руком да у светогорском манастиру Лаври пронађе до сада најстарију српску антологију, из последње деценије 14. века. Ту је и најстарији неумски запис једног српског изворног песничког списка, стихире светом Сави („Ум ваперив... „) из *Службе светом Сави*, коју је Теодосије Хиланда-

рац саставио према већ усвојеном Јерусалимском типичу.“

И у две друге паралелне расправе (Мирковићеве и Трифуновићеве): *Романов типик* и *Рукописни типци српскословенске рецензије* могу се пронаћи драгоцену литургијско-историјску обавештења о развоју богослужбеног поретка код Срба. Тако је Л. Мирковић утврдио да је „*Романов типик* (из 1331) био главни типик у Хиландару, по коме је тамо вршено богослужење; у њега су записивани датуми смрти – успомене ктитора хиландарских, да им се у те дане поју литургије и панахиде, и у дугачком запису у Романову типичу записано је и утврђено да се у ове дане држе успомене ктитора. Зато је чудо да је овај типик изнесен из Хиландара и доспео у село Бродар у Босни, а затим га је Вук Караџић однео чак у Берлин.“ Након што је доказао да „грешни Роман хроми и телесно и душевно“ није преводилац типика, већ само преписивач, а преводилац може бити учени игуман хиландарски Гервасије, Ђ. Трифуновић даје важну информацију о томе како домаћи (српски) свети споро „улазе“ у основни текст месецослова: „У већини случајева дани када „падају“ њихови помени – уносе се само на доњим или бочним белинама. Већ архиепископ Никодим у свој превод типика, уз 14. јануар, не уноси помен светога Саве. Име првог српског архиепископа, на чијем је месту седео сам Никодим, исписано је на доњој маргини истом руком која је писала читав типик. Домаћи свети, нарочито истакнути, тек у наредном ступњу преписивачког низа могу ући са маргине у основни текст месецослова. Уколико српски свети уђе у основни текст месецослова, тада се назначују почети тропара и стихира, а могу се навести и у целини. Овакав пут је, сматрамо, имао и Романов типик. Сада непознати нам преводилац имена три српска света, са назначеним датумима помена, исписао је на маргинама. Већ први преписивач аутографа превода, можда је управо то био Роман, уноси са маргине у основни текст имена светог архиепископа

Арсенија, светога Саве и светога Симеона.“

У раду *Рукописни типичи српскословенске редакције* Л. Мирковић је побројао нешто преко педесет устава из овог периода српске писмености, мада се „очигледно, није упуштао у шира трагања за преписима типика. Ограничио се, углавном, на књиге Љубомира Стојановића, које су му најчешће бивале при руци. Данас се Мирковићев попис, без велике исцрпности, може допунити са још петнаестак преписа типика“ – стоји у Трифуновићевој допуни.

У састав друге књиге *Типика архиепископа Никодима* ушле су *Аутобиографија* и *Допуна ка Аутобиографији Лазара Мирковића*, о чијем садржају и значају смо писали у *Каленићу* (2005, бр. 5) приказујући прву

књигу *Типика архиепископа Никодима* из 2004. године.

Избор графичких прилога у књизи сведочи о озбиљности са којом је приређивач приступио издавању овог капиталног пројекта. Најпре је донето пет снимака Мирковићевом руком разрешених страница. Придодат је и снимак пресуде светогорског протата из 1314. године у чијем раду је учествовао игуман хиландарски Никодим на којој се налази његов оригинални потпис („Аз игуман Никодим што судил Лавра право јест“). Поред познате и често објављиване фотографије Лазара Мирковића из 1950. године, која се налази у архиви Православног богословског факултета у Београду, репродуковане су у књизи и две мање познате. Прва је начињена 1929. у сремској Раваници (Мирковић држи у руци

хаљину кнеза Лазара), а друга 1935. у Сремским Карловцима пред породичном кућом, са члановима породице.

Научна јавност, судећи по приказима у световној штампи и периодичи, препознала је изузетну важност овог издавачког подухвата, односно огроман допринос професора Ђорђа Трифуновића разрешењу врло битних литургијских питања код Срба. Чека се да се и посленици из црквених кругова, у којима трају оштре литургијске распре, а које показују да су аргументи неких учесника на нивоу студентских семинарских радова, упознају са меродавношћу за многе дилеме *Типика архиепископа Никодима* и коментара у издању код *Чигоја штампе* – и о томе се огласе у црквеној публицистици.

Н. Јованчевић

Нове књиге

СВЕШТЕНОМУЧЕНИК ЈОВАН РАПАЈИЋ – ЖИВОТ И ДЕЛО

Средином ове године Духовни центар Светог владике Николаја Жичког у Краљеву објавио је књигу о свештеномученику Јовану Рапајићу (1910-1945) у којој су сабрани за сада сви доступни свештатељеви ауторски текстови, као и најзначајнији биографски подаци. Зборник су приредили архимандрит Јован Радосављевић и Негослав Јованчевић

Мре ове књиге о синђелу Јовану Рапајићу, као православног писцу и уреднику црквених гласила, једном од предводника Богомољачког покрета пред Други светски рат и свештенику у вртлогу грађанског рата у Југославији од 1941. до 1945. године већ се писало у последњих десет-дванаест година. Радослав Павловић у две књижице преноси сведочанства савременика и сарадника уз мањи избор из објављених текстова. Исти модел примењен је и у *Споменици синђелу Јовану Рапајићу* (издање цркве Лазарице у Бирмингену). Гордана Жујовић је, уз подршку покојног епископа шумадијског Саве, дала један доста потпун живопис Рапајићев, као и његову преписку са значајним црквеним личностима. И један од приређивача ове књиге, архимандрит Јован Радосављевић, уз своја сећања

на угледног богомољачког проповедника (*Живот и страдање Жиче и Студенице 1938-1945*) доноси и драгоцену сведочанство о последњим овоземаљским данима Јована Рапајића. Прошле године Владимир Димитријевић и Милорад Средојевић (*Витез и сведок Крста – свештеномученик Јован Рапајић*), са инетересанним појединостима из живота, прештампавали до тада познате Рапајићеве текстове. Приређивачи књиге *Свештеномученик Јован Рапајић – живот и дело* истичу да су поменуте публикације несумњиво дале допринос одлуци Светог архијерејског сабора СПЦ 2004. године да се синђел Јован Рапајић приброји светим мученицима (свештеномученицима) из српског рода.

Како се до сада о оцу Јовану Рапајићу највише писало у вези његове мученичке смрти и о активностима током Другог свет-

ског рата, приређивачи ове књиге настојали су да много већи простор посвете осталим аспектима његовог деловања: богословско – публицистичком у црквеној периодичности мисионарско – пастирском у окриљу Богомољачког покрета. Тако се у највећем делу *Зборника* налазе радови из часописа и публикација у којима је сарађивао, а до којих се у овом тренутку могло доћи. И за сада, у овој књизи се налази најпотпунија збирка Рапајићевих текстова са прецизном атрибуцијом где су првобитно објављени, а који су разврстани према уобичајеној методологији, на чланке, извештаје, полемике, осврте и оцене, приказе и белешке. Приређивачи признају да озбиљнија истраживања од њихових могу пронаћи још свештеномученичких дела, на пример непотписаних у крагујевачком *Мисионару* који је уређивао од 1936. до 1941. године.

У предговору књиге, који је насловљен *О нужности упознавања са делом светог Јована Рапајића*, архимандрит Јован Радосављевић и Негослав Јованчевић о мотивима за приређивање књиге кажу и ово: „Несумњиво је да је свети Јован Рапајић, пишући у *Светосављу, Путу, Хришћанском делу, Мисионару*, значајно обогатио наше богословље. Без потребе да његове идеје вреднујемо и оцењујемо, слободни смо да укажемо да су питања која он отвара пре шест-седам деценија и данас актуелна међу нашим теолозима. До разрешења отворених дилема лакше је доћи ако се познају

ву читања дела светог Јована, оцена владике Николаја потврди, верујемо да ће у нашој Цркви бити више оних који ће, као свети Јован Рапајић, настојати да буду начитани, несаломљиве воље, кристалне честитости, велики беседници...“

Сигурно је да кључни Рапајићеви текстови (*О миру светском и трајном, О мужанском уму и детињем срцу, Антрополошке и историјске анализе, Судбина Европе...*), као носиоци теолошко-филозофских идеја аутора, заслужују да нарочито буду препоручени читаоцима и стручној јавности, овом приликом истичемо потребу да се нарочита пажња посвети ставовима из поглавља *Осврти и реаговања* у којима се препознаје права ауторова црквеност, односно како човек од овог света, Цркву која није од света, али се остварује у свету – брани од нецрквених насртаја.

Пажњи читалаца препоручујемо и да обрате пажњу на лектуру Јована Рапајића, коју је, у облику оцена, приказа и бележака, представљао у часописима у којима је сарађивао. Не улазећи у појединости, може се видети да је био врло информисан, односно да је читао сва релевантна дела, не само на српском језику, из свих друштвених и такзованих хуманистичких наука, а претежно из богословља. Зато је вероватно поуздано и суверено могао увек да брани и одбрани црквени став.

У делу књиге који говори о животу светог Јована Рапајића донет је животпис који је приредила Гордана Жујовић и који у сваком случају може послужити као основа за писање правог свештеномученичког житија. Ту су и Рапајићева писма јеромонаху Хризостому Војиновићу и свештенику Марку Димитријевићу која су сачувана захваљујући, такође, Гордани Жујовић и блаженопочившем епископу шумедијском Сави.

Поглавље *Сведочанства о Јовану Рапајићу* почиње истацањем његових речи: *Где год могу да послужим Божијем делу и будем користан своје народу, ја ћу се умешати*. Следи објашњење приређивача: „У већини до сада објављених публикација о синђелу Јовану Рапајићу спекулисало се, са мање или више поткрепљујућих чињеница, о политичким убеђењима овог монаха. О томе је нарочито опширно расправљао Радослав Павловић у књизи *Монах и мученик*. О његовом друштвеном ангажману оцне дају и сувременници, Марко Марковић, Ратибор Ђурђевић, Драгојла Пивац, објашњавајући дијалог са марксистима и комунистима на Београдском универзитету пред Други светски рат, однос према фашизму и болшевизму, панславизму, либералној демократији, Српском културном клубу, покрету Драже Михаиловића, Љотићевом Збору... Нарочито се спекулисало са блискошћу љотићевцима, на основу тога да је неколико седмица био хришћански мисионар у Васпитном заводу у Смедеревској Паланци. Уверени смо да те оцне не треба понављати, јер је отац Јован сва убеђења износио у својим тенстовима и у складу са истакнутим речима: *Где год могу да послужим Божијем делу и будем користан своје народу, ја ћу се умешати*.“ Зато приоритет у рубрици Сведочанства имају сећања владике Николаја, проте Алексе Тодоровића, архимандрита Јована Радосављевића...

Као разлог да књига *Свештеномученик Јован Рапајић – живот и дело*, која је насловљена и *Свети Јован Рапајић – жички проповедник* (због тога што је као уредник *Мисионара* и богомољачки проповедник био прибројен жичком братству светог владике Николаја), буде препоручена као драгоцену читаоцима, јесу и њени ликовно-графички квалитети: интересантне и непознате фотографије смислено прате текст; слог књиге јасно и дизајнерски коректно је уређен, квалитет папира одличан, повез још бољи.

Р. К.

СВЕТИ ЈОВАН РАПАЈИЋ
ЖИЧКИ ПРОПОВЕДНИК

Рапајићева назначења. И због тога се приређује ова књига.“

Приређивачи се у предговору задржавају на вишеструкој блискости оца Јована и светог владике Николаја Жичког који је о свом млађем сараднику, надживевши га, записао: „Рапајић је био човек веома начитан, фине интелигентности, несаломљиве воље, кристалне честитости; велики беседник.“ У контексту ове оцне завршава се и уводни део књиге *Свештеномученик Јован Рапајић – живот и дело*: „Ако се, на осно-

У ПОЧЕТКУ БЕШЕ РЕЧ

Играно-документарни филм о књизи Мирослављево Јеванђеље

Режија Бошко Савковић, сценарио Вељко Топаловић и Бошко Савковић, наратор Предраг Мики Манојловић, DVD издање, НИБ Алтернатива, 2007. година

Мред нама је, како то његови аутори с правом истичу, филм о књизи. И то не о било којој књизи, већ о најважнијој српској књизи, која је, уз још 120 покретних добара из читавог света, уврштена и у УНЕСКО-в регистар под називом «Памћење света».

Филм даје основне податке о самом Мирослављевом Јеванђељу, о његовом настанку, о језику на којем је писано, о писму којим је писано, као и о несвакидашњим илуминацијама које га украшавају. Такође, даје и основне податке о личности и животу хумског кнеза Мирослава, брата Великог жупана Стефана Немање, по чијем је налогу овај рукопис и начињен. Након тога прати, да тако кажемо, живот и судбину самог рукописа кроз векове који су уследили након његовог настанка.

Аутори филма нас проводе кроз Свету Гору и манастир Хиландар, кроз Дубровник, Петроград, Беч, Београд... и кроз многе друге градове и места који имају везе са овом «причом о књизи».

Пред гледаоцем се смењују играно-документарни снимци (како то

другачије назвати, не знам), који повремено добијају и елементе правога трилера. Нарочито је занимљив и исцрпно испричан пут Мирослављевог Јеванђеља и разне, понекад и трагичне, догодовштине за време Првог светског рата и преласка српске војске, али и самог бесценно вредног средњовековног рукописа, преко Албаније.

Све је то урађено веома добро и професионално, почевши од сценарија (којем би се, додуше, могле наћи извесне, али не тако велике мане), преко камере и режије.

У филму постоје два наратора, што је помало необично и несвакидашње. Једног од њих (Предраг Мики Манојловић) само чујемо, док другог (Вељко Топаловић, који је уједно и један од сценариста филма), чујемо и видимо. Наиме, Топаловић нас проводи кроз филм, као нека врста водича. Манојловићево читање морамо похвалити, али Топаловићево акцентовање и изговарање појединих речи може повремено да засмета гледаоцу овог филма. То је, уједно и главна замерка ауторима.

Све похвале људима који су овај филм успели да сниме, упркос неповољним условима који у нашој земљи постоје готово за сваку сврсисходну делатност у области културе, нарочито ако је у питању аутентичан пројекат од националног значаја. Овај филм би коначно могао да скрене пажњу јавности на

НИБ АЛТЕРНАТИВА ПРЕДСТАВЉА

ФИЛМ

Бошка Савковића

У ПОЧЕТКУ БЕШЕ РЕЧ

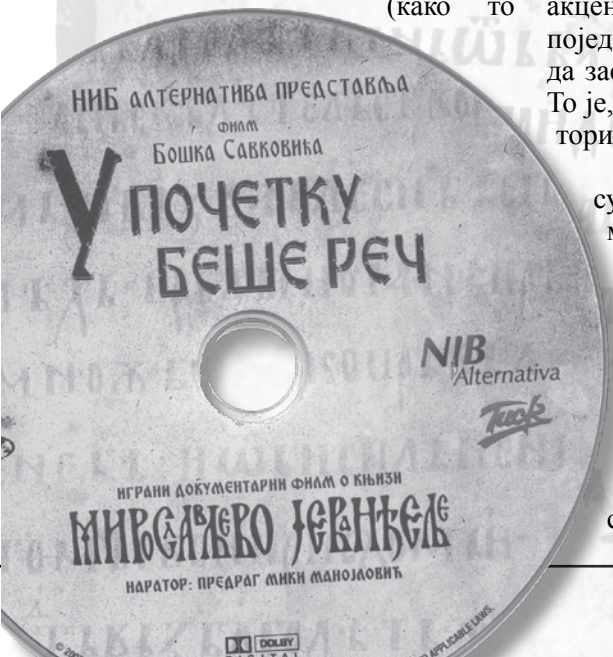

ИГРАНИ ДОКУМЕНТАРНИ ФИЛМ О КЊИЗИ

МИРОСЛАВЉЕВО ЈЕВАНЂЕЉЕ

НАРАТОР: ПРЕДРАГ МИКИ МАНОЈЛОВИЋ

DVD VIDEO

чињеницу да и ми као народ имамо добра од изузетног духовног, културног и историјског значаја, и то не само у локалним оквирима, већ и у оквирима светске баштине. Да је среће и памети, овакве и сличне пројекте финансирани би и снимали РТС и одговарајућа републичка министарства, овако, изгледа као да је све остављено ретким ентузијастима и њиховој вољи, снази и довијању. Тако да и филм који је пред нама, својом причом о догађајима везаним за Мирослављево Јеванђеље, али и својим настанком, показује колико нам је у последњих неколико векова недостајало одговорности и осмишљеног, сврсисходног делања, не само у очувању националног културног блага, већ и саме државе и народа.

Никола Миловић, протојереј

СЛУЖБЕНИ ДЕО – ПРОМЕНЕ У ЕПАРХИЈИ ШУМАДИЈСКОЈ

Његово преосвећенство епископ шумадијски Господин Јован благоизволео је у периоду од 1. јуна до 31. јула 2007. године:

Осветити:

Чесму у порти храма Светих апостола Вартоломоја и Варнаве у Раниловићу, 24. јуна 2007. године;

Земљиште и темељ новог храма Светог Јована Крститеља у Кончареву код Јагодине, 30. јуна 2007. године;

Капелу за паљење свећа храма Светог архангела Гаврила у Аранђеловцу, 1. јула 2007. године;

Нови живопис и иконостас храма манастира Прерадовца, 28. јула 2007. године.

Рукоположити:

Монаха Луку (Милошевића), сабрата манастира Светог Луке у Бошњанима у чин јерођакона 23. јуна 2007. године, а у чин јеромонаха 21. јула 2007. године, у манастирском храму Светог Луке у Бошњанима;

Студента теологије Дејана Шишковића из Лапова у чин ђакона 8. јула 2007. године, у манастирском храму Светих апостола Петра и Павла у Ралетинцу.

Одликовати:

Оредном Светог Саве II степена:
Господина Мирослава Брковића из Крагујевца.

Оредном Светог Симеона Мироточивог:

Протојереја ставрофора Мићу Ћирковића, архијерејског намесника орашачког и пароха у Аранђеловцу;

Господина Зорана Филиповића из Београда, власника штампарије „Беоштампа“;

Предузеће „Венчац“ из Аранђеловца.

Архијерејском граматом захвалности:

Коло српских сестара при храму Светог Георгија у Цолијату, Илиној, САД.

Чином протопрезвитера:

Јереја Николу Миловића из Аранђеловца, главног и одговорног уредника листа „Каленић“.

Достојанством протонамесника:

Јереја Драгана Брашанца, пароха Прве парохије при храму Свете Петке у Крагујевцу – Виногради.

Правом ношења црвеног појаса:

Јереја Слободана Раковића, пароха у Раниловићу.

Преместити:

Јереја Младена Ђурановића, досадашњег пароха при храму Светог кнеза Лазара у Крагујевцу – Белошевац, за пароха у Неменикућама.

Поставити:

Новорукоположеног ђакона Дејана Шишковића, за парохијског ђакона храма Свете Петке у Лапову;

Протосинђела Михаила (Секулића), за свештенослужитеља Светониколајевског манастира Драче.

Разрешити:

Протојереја ставрофора Станка Секулића, пароха Прве парохије Саборне цркве у Крагујевцу, даље дужности парохијског свештеника;

Јереја Небојшу Стевића, пароха у Венчанима, даље дужности пароха у Венчанима;

Протојереја Љубишу Смиљковића, пароха Прве парохије у Сопоту даље дужности опслуживања парохије у Неменикућама.

Примити у свезу клира:

Протосинђела Михаила (Секулића), из Епархије канадске.

Поделити канонски отпуст:

Господину Милошу Марковићу, свршеном студенту Богословског факултета Светог Саве у Либертивилу, за Епархију источноамеричку;

Јереју Небојши Стевићу, за Епархију банатску.

Казнити – укором:

Јереја Младена Ђурановића, пароха при храму Светог кнеза Лазара у Крагујевцу – Белошевац.

Примити у Богословију:

Милоша Вулића из Лојике; Далибора Јовановића из Јагодине;

Николу Ђурицу из Крагујевца; Ђурђа Јанковића из Баточине;

Милоша Тодоровића из Кијева; Николу Рајића из Селевца;

Михаила Аврамовића из Дубоне;

Александра Цветковића из Рековца; Стефана Митровића из Крушевца.

Завршили богословију:

Немања Кнежевић из Крагујевца; Стефан Јанковић из Баточине; Александар Јаћимовић из Мајура;

Марко Стевановић из Тополе; Марко Радовановић из Дражевца;

Стефан Радисављевић из Крагујевца;

Александар Глишић из Гукоша код Љига;

Илија Нагулић из Аранђеловца; Саша Костадиновић из Крагујевца;

Срећко Банковић из Раче Крагујевачке;

Милан Живанић из Ресника;

ненад Милојевић из Крагујевца; Љубиша Мајсторовић.

Поделити благослов за упис на Православни богословски факултет Универзитета у Београду:

Александру Цветковићу из Баточине;

Бојани Ранковић из Смедеревске Паланке;

Младену Волфу из Сопота;

Борису Пројовићу из Крагујевца;

Илији Нагулићу из Аранђеловца;

Стефану Радисављевићу из Крагујевца;

Ненаду Милојевићу из Крагујевца;

Немања Кнежевићу из Крагујевца;

Стефану Јанковићу из Баточине;

Александру Јаћимовићу из Мајура;

Марку Стевановићу из Тополе;

Марку Радовановићу из Дражевца;

Милану Живанићу из Ресника;

Срећку Банковићу из Раче Крагујевачке;

Милошу Гилићу из Варварина;

Саша Костадиновићу из Крагујевца;

Александру Глишићу из Гукоша;

Николи Станковићу из Младеновца.

ОУЖЕЊА, ПРИЈЕМИ И ПОСЕТЕ ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ ГОСПОДИНА ЈОВАНА

од 1. јуна до 31. јула 2007. године

ЈУН

1. јун 2007:

Учествовао на научном скупу у Крагујевцу „Иконостас као духовни и културни печат православних хришћана“.

2. јун 2007:

Посетио епископа милешевског Г. Филарета и саслуживао, са више архијереја СПЦ, на Светој Литургији и учествовао у освећењу манастира Машића.

3-4. јун 2007:

Посетио епископа бихаћко-петровачког Г. Хризостома и учествовао на Јањском сабору.

5. јун 2007:

Председавао на седници Епархијске комисије за урбанизам поводом градње владичанског двора у Крагујевцу.

6. јун 2007:

Примио протојереја ставрофора Велимира Петаковића и протојереја ставрофора Петра Јовановића, свештенике Западноамеричке епархије;

Посетио цркву Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу;

Примио директора „Електрошумадије“ у Крагујевцу.

7. јун 2007:

Учествовао на матурском испиту из Светог писма у Богословији Светог Јована Златоустог у Крагујевцу.

8. јун 2007:

Посетио манастир Брезовац и предузеће „Венчац“ у Аранђеловцу;

Посетио Копљаре, ради надгледања радова на храму Свете Анастасије Српске;

Посетио манастир Денковац;

Примио градоначелника Крагујевца г. Верољуба Стевановића и представнике Удружења пчелара.

9. јун 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;

Учествовао на матурском испиту из догматике и етике у Богословији Светог Јована Златоустог у Крагујевцу;

Примио протојереја ставрофора проф. др Радомира Поповића, изасланика Светог архијерејског синода СПЦ на матурском испиту у Богословији Светог Јована Златоустог у Крагујевцу и архимандрита Јована Радосављевића;

Примио др Радета Николића.

10. јун 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Свете Петке у

Крагујевцу – Виногради и одликовао свештеника Драгана Брашанца, старешину храма, достојанством прото-намесника.

11. јун 2007:

Учествовао на матурском испиту из литургије у Богословији Светог Јована Златоустог у Крагујевцу.

13. јун 2007:

Учествовао на матурском испиту из црквеног права у Богословији Светог Јована Златоустог у Крагујевцу.

14. јун 2007:

Учествовао на матурском испиту из црквеног појања у Богословији Светог Јована Златоустог у Крагујевцу;

Служио благодарење у Богословији Светог Јована Златоустог у Крагујевцу поводом окончања матурских испита и учествовао на матурској вечери у Богословији.

16. јуна 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Дивостину;

Одржао пријемни испит за упис ученика из Шумадијске епархије у први разред богословија.

17. јун 2007:

Служио Свету архијерејску литургију и шестогодишњи парастос епископу шумадијском Сави у Саборној цркви у Крагујевцу.

18. јун 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Саринцу и исповеди братство и сестринство манастира Саринца, Денковца и Ралетинца.

19. јун 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;

Председавао на седници управе Фондова Епархије шумадијске.

20. јун 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Прерадовцу;

Посетио манастир Каленић ради надгледања радова на новом манастирском конаку.

22. јун 2007:

Учествовао на пријему код министра вера у Влади Србије др Радомира Наумова.

23. јун 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Светог Луке у Бошњанима и рукоположио у чин јерођакона монаха Луку (Милошевића).

24. јун 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Светих апостола

Вартоломеја и Варнаве у Раниловићу, осветио чесму у црквеној порти, пререзао славски колач поводом храмовне славе и одликовао пароха у Раниловићу Слободана Раковића правом ношења црвеног појаса.

25. јун 2007:

Посетио Јагодину ради надгледања радова на црквено-парохијском центру Нове јагодинске цркве и на изградњи нове цркве Свете Петке;

Председавао седници Одбора за изградњу владичанског двора у Крагујевцу.

26. јун 2007:

Учествовао на пријему код министра културе у Влади Србије Војислава Бројовића;

Учествовао на седници Управног одбора „Човекољубља“ у Патријаршији СПЦ.

27. јун 2007:

Посетио Брезовац и Копљаре ради надгледања радова на манастиру и новој цркви;

Председавао седници Одбора за градњу владичанског двора у Крагујевцу.

Учествовао на бденију у манастиру Раваница и на Видовданској академији.

28. јун 2007 – Видовдан:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог кнеза Лазаре у Крагујевцу – Белошевац и пререзао славски колач поводом храмовне славе.

30. јун 2007:

Саслуживао на Светој литургији, са више архијереја СПЦ, у манастиру Ваведењу у Београду и учествовао на педесетогодишњем парастосу митрополиту скопском Јосифу Цвијовићу;

Учествовао у манастиру Ваведењу на академији поводом педесетогодишњице смрти митрополита Јосифа;

Осветио у Кончареву код Јагодине темеље за нови храм Светог Јована Крститеља.

ЈУЛ

1. јул 2007:

Служио у врбичкој цркви Светог архангела Гавила Свету архијерејску литургију, осветио нову капелу за паљење свеће и рукопроизвео свештеника Николу Миловића, главног и одговорног уредника листа „Каленић“, у чин протопрезвитера.

2. јул 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Ћелије код Лазаревца;

Посетио Тулеж ради надгледања радова на новом храму Светог Николе.

3. јула 2007:

Посетио манастир Павловац на Космају ради договора о уређењу манастирског комплекса и градње звоника;

Посетио Марковац ради утврђивања плана обнове спомен цркве на месту смрти деспота Стефана Лазаревића;

Посетио манастир Тресије на Космају и цркву у Кораћници.

4. јул 2007:

Примио директора Телекома г. Срђана Станића.

5. јул 2007:

Служио у капели манастира Каленића, посвећеној Светој Анастасији Српској, Свету архијерејску литургију и пререзао славски колач поводом храмовне славе;

Посетио манастир Прерадовац; Учествовао у Јагодини на отварању изложбе о сликарству манастира Каленића.

6. јул 2007:

Председавао седници одбора за подизање владичанског двора у Крагујевцу.

7. јул 2007 – Ивањдан:

Служио Свету архијерејску литургију у Барошевцу;

Посетио Дрен ради надгледања радова на градњи нове цркве Светог великомученика Георгија.

8. јул 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Ралетинцу и рукоположио Дејана Шишковића из Лапова у чин ђакана.

9. јул 2007:

Учествовао на више састанака у Патријаршији СПЦ.

10. јул 2007:

Служио опело у Рудом покојној Новки Божовић.

11. јул 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у Петропавловском храму у Грошници и учествовао на отварању изложбе „Петровдански вез“;

Посетио цркву Светог Николе у Ердечу;

Служио у манастиру Ралетинцу бденије поводом Петровдана, манастирске славе.

12. јул – Петровдан:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Светих апосто-

ла Петра и Павла у Аранђеловцу, осветио црквено-парохијски центар, пререзао славски колач поводом храмовне славе и одликовао протојереја ставрофора Мићу Ђирковића орденом Светог Симеона Мироточивог;

Служио у Неменикућама помен српскомписцу Миловану Видаковићу и учествовао на духовној академији „Видаковићеви дани“.

13. јул 2007:

Састао се са свештеницима и вероучитељима из више православног земаља који су посетили Шумадијску епархију;

Посетио манастир Липар ради надгледања радова на обнови.

14. јул 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Дивостину;

Примио госпођу Јасмину Буланже, председницу Конгреса српског уједињења из САД;

Служио бденије у Саборној цркви у Крагујевцу.

15. јул 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у Саборној цркви у Крагујевцу на којој су учествовали свештеници и вероучитељи из више православних земаља;

Посетио Кијево и Црни Као ради надгледања радова на обнови, односно изградњи храма.

16. јул 2007:

Примио у манастиру Брезовцу министра инфраструктуре у Влади Србије Велимира Илића ради договора о уређењу и обнови манастирског комплекса;

Посетио храмове у Венчанима и Тулежу.

17. јул 2007:

Примио господина Зорана Филиповића, власника штампарије „Беоштампа“ и одликовао га орденом Светог Симеона Мироточивог за допринос излажењу листа „Каленић“;

Посетио Конатице ради надгледања радова на живопису храма Светог апостола Томе.

18. јул 2007:

Рад у Епархијској канцеларији.

19. јул 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у селу Бањи код Аранђеловца и одликовао предузеће „Венчац“ орденом Светог Симеона Мироточивог.

20. јул 2007:

Рад у Епархијској канцеларији.

21. јул 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Светог Луке у Бошњанима и рукоположио јерођакана Луку (Милошевића) у чин јеромонаха

22. јул 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у Глибовцу.

23. јул 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у Лазаревцу и крстио малу Ксенију, кћерку свештеника Владимира Стојковића.

24. јула 2007:

Посетио, са представницима Републичког, Краљевачког и Крагујевачког завода за заштиту споменика културе, манастире Каленић (ради договора о наставку радова на манастирском конаку) и Никоље (ради договора о градњи иконостаса манастирске цркве);

Примио г. Верољуба Стевановића, градоначелника Крагујевца.

25. јул 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Иконе Богородице Тројеручице у Малим Пчелицама и пререзао славски колач поводом храмовне славе;

Посетио цркву у Станову ради надгледања радова на црквеним објектима;

Примио г. Радишу Пљакића, потпредседника Епархијског савета;

Примио претставнике извођача радова на владичанском двору у Крагујевцу.

26. јула 2007 – Сабор светог архангела Гаврила:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Вољавчи и пререзао славски колач поводом манастирске славе.

27. јул 2007:

Учествовао на пријему код председника Владе Србије др Војислава Коштунице.

28. јул 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Прерадовцу и осветио нови храмовни живопис и иконостас;

Крстио у манастиру Каленићу малу Бојану Јовановић;

Осветио у Јагодини споменик кнегињи Милици.

29. јул 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у Степојевцу и осветио темеље за нови парохијски дом;

Венчао у Вреоцима Родољуба и Славку Војиновић.

30. јул 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Свете великомученице Марине у Својнову и пререзао славски колач поводом храмовне славе;

Примио представнике извођача радова на владичанском двору у Крагујевцу.

*Протојереј-ставрофор
проф. др Радомир
Поповић, изасланик Св.
арх. синода*

*Његово преосвеиштенство
Г. Јован,
епископ шумадијски*

*протојереј ставрофор
др Зоран Крстић,
ректор Богословије*

**Наставнички колеџијум,
надежни архијереј, изасланик
Светог архијерејског синода СЦ
и матуранти Богословије Светог
Јована Златоустог у Крагујевцу
јул 2007. године**

*ђакон Александар Сенић,
професор приправник,
разредни старешина*

*протојереј
Рајко Стефановић,
професор приправник*

*јереј Александар
Борота, професор
приправник*

*јереј Небојша Ракић,
професор приправник*

*ђакон Златко Матић,
хонорарни наставник*

*Владан Костадиновић,
професор приправник*

*Негослав Јованчевић,
професор*

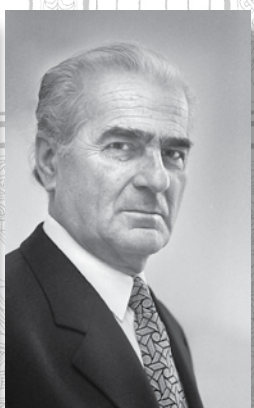
*Мирослав Анђелковић,
професор приправник*

*др Ненад Грујовић,
хонорарни наставник*

*Гојко Ненадић,
хонорарни наставник*

*Војислав Радуновић,
хонорарни наставник*

*Саша Трифуновић,
хонорарни наставник*

*Немања Старовлах,
наставник*

*Александар
Глишић*

*Александар
Јашимовић*

*Цвјетин
Симић*

*Димитрије
Крнета*

*Игор
Шојић*

*Иван
Бурчић*

*Иван
Плавић*

*Марко
Радовановић*

*Марко
Стевановић*

*Марко
Шукунда*

*Мицко
Мицковић*

*Милош
Васић*

*Милош
Васићевић*

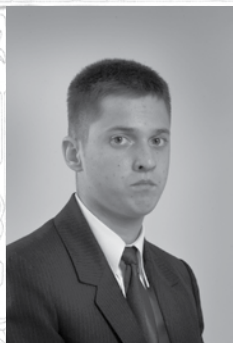
*Милош
Виленица*

*Мирослав
Вуковић*

*Немања
Искић*

*Немања
Кнежевић*

*Немања
Мудрић*

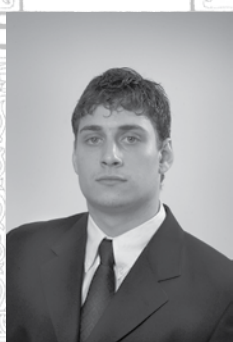
*Ненад
Поповић*

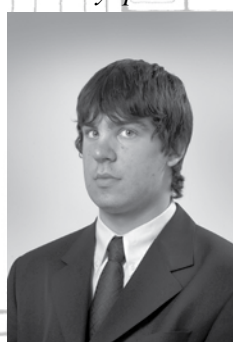
*Оливер
Милојевић*

*Павле
Спасојевић*

*Сретен
Гордић*

*Стефан
Јанковић*

*Стефан
Милошевић*

*Стефан
Радисављевић*

ИЗ ЛЕТОПИСА...

Литургијско прослављање Светог
пророка Илије у Гарашицама

Владика Јован пет
година на трону
епископа шумадијских

Венчање у Вреоцима
Парастос Краљу
Петру на Опленцу

Видовдан у Белошевићу
Тулеш, црква Светог Николе

Св. Архангел

Гаврило

Анђелина Тучаковић - Свети Архангел Гаврило